

๒๙๔.๓๗

๗ ๕๑๒ ๙

๑.๖

ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ ๒ ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ปริยญาานิพนธ์

ของ

ว่าที่ร้อยตรี จิรวัดน์ นาคพนม

๒๐ ต.ค. ๒๕๓๙

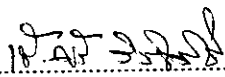
เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

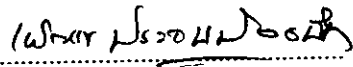
มกราคม ๒๕๓๙

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

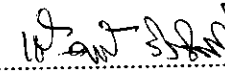
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

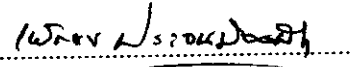
คณะกรรมการควบคุม

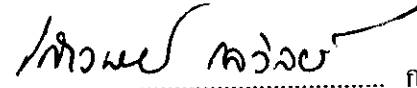

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ เชียรศรี วิวิธศิริ)

..... กรรมการ
(ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนึก)

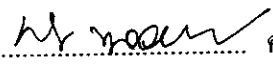
คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ เชียรศรี วิวิธศิริ)

..... กรรมการ
(ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนึก)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์.ดร.สาวนีย์ เลวลีย์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 30 เดือนมกราคม พ.ศ. 2539

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์
เชียรศรี วิวิธสิริ และอาจารย์ ดร.เพ็ญแข ประจณปัจจนิก ซึ่งเป็นประธานและ
กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านได้ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้กำลังใจ รวมทั้งชี้แนะ
แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ นับตั้งแต่ดำเนินการจนแล้วเสร็จ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ
ไว้เป็นอย่างสูง และขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวนีย์ เลวลักษณ์ ที่กรุณา
เป็นกรรมการร่วมสอบปริญญานิพนธ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่มีค่ายิ่งต่อความ
สมบูรณ์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระธรรมโสภณ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี ดร.เจริญผล
สุวรรณโชติ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ นายธนัญชัย ปกป้อง ศึกษาธิการ
จังหวัดสระบุรี ที่เมตตาให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม
พระคุณเจ้าทุกรูปที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทำให้ได้ข้อมูลใน
การทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ทุกท่าน ที่ให้ความรู้
ข้อคิดเห็นกับผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนที่ให้ความ
ช่วยเหลือสนับสนุนการทำวิจัยครั้งนี้

ท้ายสุดนี้ ขอน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา (นายจุน นาคพนม) มารดา
(นางสุรีย์พร นาคพนม) ครู-อาจารย์ และผู้มีพระคุณต่อผู้วิจัยทุกท่าน ที่สนับสนุนให้
ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษา และจัดทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

จิรวัดน์ นาคพนม

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ	1
	ภูมิหลัง	1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	ประวัติความเป็นมาของพระธรรมทูตและงานพระธรรมทูต	9
	ระเบียบกองงานพระธรรมทูต	12
	ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต	17
	บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม	18
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	21
	สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า	25
3	วิธีดำเนินการวิจัย	26
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	26
	วิธีสร้างเครื่องมือ	27
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	28
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	29
	การวิเคราะห์ข้อมูล	30
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	30
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	33

บทที่	หน้า
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	33
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง	34
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการ ปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยส่วนรวมและรายด้าน	37
ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อทดสอบ สมมติฐาน จำแนกตามตัวแปรที่วางไว้	48
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และ ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา	64
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	69
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	69
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	69
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	69
การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	70
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล	70
อภิปรายผล	72
ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ	78
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	79
บรรณานุกรม	81
ภาคผนวก	85
ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	86

บทที่	หน้า
ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัยและ หนังสือความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม	88
ค แบบสอบถามการวิจัย	93
ง ระเบียบกองงานพระธรรมนูญว่าด้วยการจัดระเบียบงานพระธรรมนูญ พ.ศ.2534	105
ประวัติย่อผู้วิจัย	122

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตสายที่ 2	27
2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง	34
3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมทั้ง 5 ด้าน	37
4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ	38
5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	40
6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ	42
7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน	44
8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ด้านความสำเร็จของงาน	46
9 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่ พระพุทธศาสนา จำแนกตามอายุโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน ...	48
10 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่ พระพุทธศาสนา จำแนกตามพรรษาที่บวช โดยการวิเคราะห์ความ แปรปรวน	50
11 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นของพระธรรมทูต ที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวชต่างกัน ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับ ในการทำงานเป็นรายคู่	52

ตาราง	หน้า
21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติงานเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต	64
22 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระธรรมทูต	67

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนภูมิแสดงการบริหารงานและผังงานพระธรรมทูต	15
2 สรุปผลการออกปฏิบัติงานพระธรรมทูตสายที่ 2	16

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความเจริญเป็นสิ่งบ่งบอกถึงการพัฒนาของมนุษย์ทั้งด้านภายใน คือจิตใจ ว่ามีการพัฒนาทางจิตมีความสงบสุขร่มเย็นเป็นคุณภาพจิตที่สูงขึ้นเป็นลำดับ ส่วนด้านภายนอกนั้นเป็นเครื่องบ่งบอกถึงการพัฒนาทางด้านวัตถุเป็นส่วนใหญ่ อันได้แก่ ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทางวัตถุของมนุษย์เป็นอย่างมาก ความเจริญจึงเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา แต่กระนั้นก็ยังมียุคสมัยอีกมากที่ดำเนินชีวิตไปในทางแห่งความเสื่อม โดยคิดว่าเป็นไปเพื่อความเจริญของชีวิต องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้มนุษย์รู้จักผิดชอบชั่วดี ทรงชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตของมนุษย์ด้วยหลักธรรมที่เป็นธรรมชาติอันเป็นกฎแห่งความจริง ทั้งนี้ เพื่อให้มนุษย์ได้วางแนวทางวิถีชีวิตเพื่อความถูกต้อง ปลอดภัย มนุษย์จึงสมควรที่จะเลือกทางเดินของชีวิตให้ ถูกทาง เว้นทางเสื่อมด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อไม่ให้หลงเดินไปในทางเสื่อมได้ ทั้งยังนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสุขความเจริญ (พระครูสุธรรมสุนทร. 2535 : 6) ด้วยเหตุนี้ กรมการศาสนา และคณะสงฆ์จึงได้ดำเนินกิจกรรมงานพระธรรมทูตขึ้น เพื่อให้พระสงฆ์ได้เผยแผร์หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง (กรมการศาสนา. 2535 : 175) ซึ่งได้เริ่มการดำเนินงานเป็นครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2507 และต่อมามหาเถรสมาคมและกรมการศาสนาได้ร่วมกันออกระเบียบกองงานพระธรรมทูตว่าด้วยการจัดระเบียบงานพระธรรมทูต พ.ศ.2534 กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตอันเริ่มจากแม่กองงานพระธรรมทูต ซึ่งแยกการปฏิบัติออกเป็น 4 สาย สายที่ 1 จาริกปฏิบัติไปยังท้องถื่นทุรกันดารตามชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ สายที่ 2 จาริกปฏิบัติงานไปยังประเทศลาว สายที่ 3 จาริกปฏิบัติงานไปยังภาคใต้ของประเทศ สายที่ 4 จาริกปฏิบัติงานไปยังภาคตะวันตกของประเทศ ต่อมากรมการศาสนาได้อาราธนาพระเถระผู้ใหญ่จัดพระธรรมทูตเพิ่มขึ้นโดยไม่จำกัดนิกาย เพื่อเพิ่มจำนวนพระธรรมทูตทั่วประเทศในปี

พ.ศ.2534 และได้แบ่งเขตจาริกการปฏิบัติงานออกเป็น 9 สาย (กรมการศาสนา. 2534 : 99) โดยในแต่ละสายมีพระเถระผู้ใหญ่ ดำรงตำแหน่ง หัวหน้าอำนวยการรวม 9 รูป ซึ่งหลังจากได้รับคำสั่งจากแม่กองงานพระธรรมทูตแล้วหัวหน้าอำนวยการสายแต่ละสาย จะส่งพระธรรมทูตออกจาริกปฏิบัติงานในท้องที่ทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ จนถึงสิ้นเดือนมิถุนายนของทุกปี รวมระยะเวลาที่ออกปฏิบัติงาน 5 เดือน โดยมีหัวข้อ บรรยาย คือศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม นอกจากนี้กองงานพระ ธรรมทูตและกรมการศาสนายังได้ให้พระธรรมทูตอบรมเน้นหนักไปในเรื่องที่เกี่ยวข้อง การลดละเลิก อบายมุข การประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรม 4 ประการ และการประพฤติ ปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ (กรมการศาสนา. 2534 : 3 - 4)

สำหรับพระภิกษุที่จะปฏิบัติหน้าที่เป็นพระธรรมทูตนั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่ สำคัญคือมีความรู้ความสามารถควรแก่ตำแหน่งหน้าที่ มีศีลาจารวัตรเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา เลื่อมใสสมแก่สมณภาวะ ตั้งใจทำงานเพื่อพระศาสนาและประชาชน มีความเสียสละไม่มักได้ มีความอดทนต่ออุปสรรคของงาน ไม่ใช่เป็นผู้สร้างปัญหา มีความเข้าใจเรื่องการประสาน ความคิด การประสานงาน และการประสานคน (บำรุง สุขพรรณ. 2525 : 42) จากการ ปฏิบัติงานของพระธรรมทูตที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น ด้านการ เผยแผ่ ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคด้านประชาชนไม่มีเวลาให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ ขาดอุปกรณ์ อันทันสมัย ขาดการประสานงานการเดินทางไม่สะดวกพระธรรมทูตขาดความรู้ ขาด ประสบการณ์ ไม่ได้รับการอบรมก่อนออกปฏิบัติงาน ขาดสื่อและการประชาสัมพันธ์ ด้าน ยานพาหนะ มีปัญหาอุปสรรคคือขาดยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน และทางราชการไม่ ให้ความร่วมมือในเรื่องยานพาหนะ ด้านงบประมาณ มีปัญหาอุปสรรคคือ ค่าใช้จ่ายหรือ งบประมาณที่ทางราชการช่วยเหลือไม่เพียงพอในการทำงาน และพระธรรมทูตไม่ได้รับงบ ประมาณสนับสนุนจากทางราชการ จากหัวหน้าสาย (กรม การศาสนา. 2534 : 7 - 8) จาก ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่กล่าวมาจึงส่งผลทำให้งาน พระธรรมทูตยังไม่สามารถดำเนิน การได้อย่างประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

เขตจาริกการปฏิบัติงาน 9 สาย นั้น แบ่งออกได้เป็น สายที่ 1 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 1 และภาค 4 มี 7 จังหวัดได้แก่ นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร สายที่ 2 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 2 และภาค 3 มี 7 จังหวัดได้แก่ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี สายที่ 3 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 4 และภาค 5 มี 8 จังหวัดได้แก่ กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ พิชณุโลก สุโขทัย ตาก และอุตรดิตถ์ สายที่ 4 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 6 และภาค 7 มี 8 จังหวัดได้แก่ ลำปาง เชียงราย พะเยา น่าน แพร่ เชียงใหม่ ลำพูน และแม่ฮ่องสอน สายที่ 5 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 8 และภาค 9 มี 8 จังหวัด ได้แก่ อุดรธานี หนองคาย เลย สกลนคร ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ และร้อยเอ็ด สายที่ 6 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 10 และภาค 11 มี 8 จังหวัดได้แก่ อุบลราชธานี ยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ นครพนม นครราชสีมา ชัยภูมิ และบุรีรัมย์ สายที่ 7 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 12 และภาค 13 มี 7 จังหวัดได้แก่ ปราจีนบุรี นครนายก ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด สายที่ 8 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 15 และภาค 16 มี 7 จังหวัดได้แก่ ราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และ นครศรีธรรมราช และสายที่ 9 จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ภาค 17 และภาค 18 มี 11 จังหวัดได้แก่ ภูเก็ต ตรัง กระบี่ พังงา ระนอง พัทลุง สงขลา ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และสตูล (กรมการศาสนา. 2534 : 100)

ในการวิจัยครั้งนี้ได้เลือกศึกษาเฉพาะการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตในสายที่ 2 เนื่องจากเป็นเขตซึ่งผู้วิจัยได้มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตและนอกจากนี้แล้ว พระธรรมทูตสายที่ 2 นี้ เป็นสายที่ปฏิบัติงานอยู่ในจังหวัดเขตภาคกลางเป็นพื้นที่ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว และเป็นพื้นที่ที่การปฏิบัติงานของพระธรรมทูตน่าจะมีความสำคัญยิ่ง

การศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้ได้ทราบความคิดเห็นและสภาพที่แท้จริง ตลอดจนทั้งสภาพปัญหา

และอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต อันจะสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระธรรมทูต สายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวม 5 ด้าน คือ ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับด้านนโยบายการปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน และด้านความสำเร็จของงาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามตัวแปรคือ อายุ ระยะเวลาพรรษาที่บวช วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต
3. เพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายที่ 2

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ทำให้ทราบถึงความคิดเห็นของพระธรรมทูต สายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ อันจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุง รวมทั้งหาทางสนับสนุนส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตให้บรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ทำให้ทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต สายที่ 2 อันจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับมหาเถรสมาคม เพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย และพระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น
3. ได้ข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานพระธรรมทูตให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ประชากรที่ทำการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระธรรมทูต สายที่ 2 ตามที่กรมการศาสนาได้แบ่งสายให้จาริกปฏิบัติงานในเขตการปกครองของคณะสงฆ์ ภาค 2 และภาค 3 มี 7 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี รวมจำนวน 190 รูป

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากรเป็นพระธรรมทูต สายที่ 2 รวม 7 จังหวัดข้างต้น โดยการสุ่มเอาร้อยละ 90 ของกลุ่มประชากรแต่ละจังหวัดรวมแล้วได้กลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 171 รูป

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของพระธรรมทูต จำแนกตาม

3.1.1 อายุ

- 1) 20 - 40 ปี
- 2) 41 - 60 ปี
- 3) 61 ปี ขึ้นไป

3.1.2 ระยะเวลาพรรษาที่บวช

- 1) 10 พรรษาลงมา
- 2) 11 - 20 พรรษา
- 3) มากกว่า 20 พรรษา

3.1.3 วุฒิการศึกษาทางโลก

- 1) ระดับชั้นประถมศึกษา
- 2) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
- 3) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 4) ระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย

3.1.4 วุฒิกการศึกษาทางธรรม

- 1) นักธรรม
- 2) เปรียญธรรม

3.1.5 ประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต

- 1) 5 พรรษาลงมา
- 2) 6 - 15 พรรษา
- 3) มากกว่า 15 พรรษา

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวม 5 ด้าน คือ

- 3.2.1 ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ
- 3.2.2 ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน
- 3.2.3 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ
- 3.2.4 ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน
- 3.2.5 ด้านความสำเร็จของงาน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งการรับรู้ความเข้าใจและความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อบุคคล เหตุการณ์ วัตถุประสงค์ โดยสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้ ในที่นี้หมายถึง ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวม 5 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ หมายถึง ความคิดเห็นของพระธรรมทูตเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ ตลอดจนผลประโยชน์ที่ได้รับ

1.2 ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน หมายถึง ความคิดเห็นของพระธรรมทูตเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน แนวทางการปฏิบัติงานที่ฝ่ายบริหารงานของพระธรรมทูตและพระธรรมทูตร่วมกันกำหนดขึ้น

1.3 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ หมายถึง ความคิดเห็นของพระ
 ธรรมทูตเกี่ยวกับความสัมพันธ์และการร่วมมือของบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ
 เผยแผ่งานพระธรรมทูต เช่น ประชาชนทั่วไป พระภิกษุสามเณร ผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วม
 งาน

1.4 ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน หมายถึง ความคิดเห็น
 ของพระธรรมทูตเกี่ยวกับการยอมรับ การเห็นคุณค่า การเห็นความสำคัญและความรู้สึก
 ภาคภูมิใจในงานที่ปฏิบัติจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง

1.5 ด้านความสำเร็จของงาน หมายถึง ความคิดเห็นของพระธรรมทูตเกี่ยว
 กับการปฏิบัติงานในหน้าที่และได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ความก้าว
 หน้าของงานและการได้รับการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น

2. พระธรรมทูต หมายถึง พระสงฆ์ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะสงฆ์ให้บำเพ็ญ
 ประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา โดยการออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนาให้เข้าถึง
 ประชาชนทั้งในเมืองและชนบทในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ หมายความว่า พระธรรมทูต
 สายที่ 2 ที่กรมการศาสนาแบ่งเขตจาริกให้ปฏิบัติงานใน 7 จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา
 อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี

3. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การปฏิบัติงานของพระธรรมทูตที่ให้
 ความรู้ อบรม สั่งสอนหรือบรรยายให้ความรู้แก่ประชาชน โดยมีเนื้อหาที่บรรยาย ได้แก่
 ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษาสงเคราะห์ สาธารณ
 สงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรมและสามัคคีธรรม โดยเน้นหนักไปในเรื่อง การลดละ
 เลิกอบายมุขการประพฤติดามคุณธรรม 4 ประการ และการประพฤติดาม ค่านิยมพื้น
 ฐาน 5 ประการ

4. อายุพรรษา หมายถึง อายุของพระธรรมทูตที่ได้อุปสมบทในพระพุทธ
 ศาสนา แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 10 พรรษาลงมา 11-20 พรรษา และมากกว่า 20 พรรษา
 ขึ้นไป

5. วุฒิกการศึกษาทางโลก หมายถึง วุฒิกการศึกษาที่ได้รับจากการศึกษาระดับ
 ชั้นต่าง ๆ ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ได้แก่ ระดับประถมศึกษา (จบชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ม.ศ.3 หรือ ม.3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม.ศ.5 หรือ ม.6) ระดับสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ระดับอนุปริญญาหรือปริญญาตรีขึ้นไป)

6. วุฒิกการศึกษาทางธรรม หมายถึง วุฒิกการศึกษาที่ได้รับจากการศึกษาตามระบบการศึกษาของสงฆ์หลักสูตรปริยัติธรรมแผนกธรรมคือ ชั้นนักธรรมตรี นักธรรมโท และนักธรรมเอก และหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลีชั้นเปรียญตรี ประโยค 3 เปรียญโท ประโยค 4-6 และเปรียญเอก ประโยค 7-9

7. ประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต หมายถึง ระยะเวลาที่ได้รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานพระธรรมทูตจนถึงปัจจุบัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรียงลำดับตามหัวข้อดังต่อไปนี้ คือ ประวัติความเป็นมาของพระธรรมทูตและงานพระธรรมทูต ระเบียบกองงานพระธรรมทูต ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประวัติความเป็นมาของพระธรรมทูตและงานพระธรรมทูต

พระธรรมทูต คือ พระสงฆ์ผู้สมัครบำเพ็ญประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา ออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนาให้เข้าถึงประชาชนทั้งในเมืองและชนบท งานพระธรรมทูตเป็นงานที่ดำเนินงานโดยคณะสงฆ์ เนื่องจากปัจจุบันในชนบทที่ห่างไกลยังขาดแคลนพระภิกษุที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมสั่งสอนประชาชน คณะสงฆ์จึงได้จัดพระธรรมทูตออกไปจาริกเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนาแก่ประชาชน เพื่อเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลในการส่งเสริมเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางและแพร่หลายทั่วประเทศ กรมการศาสนาได้เห็นความสำคัญในการส่งเสริมเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการดำเนินงานของคณะสงฆ์ จึงได้ถวายความสนับสนุนในด้านงบประมาณในการดำเนินงานของแม่กองงานพระธรรมทูต และจังหวัดที่มีพระธรรมทูตออกจาริกเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระธรรมทูต (กรมการศาสนา. 2534 : 99)

โดยทั่วไปพระสงฆ์ที่เป็นพระธรรมทูตนั้นจะต้องมีคุณสมบัติ (กรมการศาสนา. 2534 : 17) ดังนี้คือ เป็นผู้ที่มีความเมตตา ยึดหลักพุทธศาสนา และตั้งอยู่ในความสงบตลอดจนมีคุณลักษณะของผู้นำที่ดี ได้แก่ ไม่พูดเบียดเบียน ไม่ทำเบียดเบียน ระวังศีลาจารวัตร รู้จักความพอเหมาะ ชอบความสงบ และมีจิตเป็นสมาธิ เป็นต้น

สำหรับวัตถุประสงค์ของพระธรรมทูต (กรมการศาสนา. 2534 : 18) มีดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมความยึดมั่น ความเคารพ ความจงรักภักดี ต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
2. เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่นที่สมควรจะรักษาไว้
3. เพื่อส่งเสริมความสามัคคีระหว่างคนในชาติ
4. เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทย
5. เพื่อส่งเสริมลักษณะสังคมไทย

สัมโมทนียกถาของสมเด็จพระพุทธปวงนบดี แม่กองงานพระธรรมทูต ในการประชุมปฐมนิเทศพระธรรมทูต ประจำปี 2533 กล่าวว่า นับจากวันนี้เป็นต้นไป พระธรรมทูตทั้งหลายก็จักช่วยกันทำงาน ดำเนินการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยยึดหลัก ปฏิบัติงานตามที่พระพุทธองค์ทรงประทานพระดำรัสแก่พระสงฆ์สาวก 60 รูป ก่อนที่จะทรงส่งไปประกาศพรหมจรรย์เป็นครั้งแรกว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เราหลุดพ้นจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ แม้เธอทั้งหลายก็หลุดพ้นจากบ่วงทั้งปวงนั้นเช่นเดียวกัน จรด ภิกขเว จาริก พุชชนิตาย พุชชนชาย โลกานุกมปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสสาน แปลว่า ภิกษุทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์ต่อชาวโลก เพื่อประโยชน์อันจะเกื้อกูลและความเป็นสุขแก่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงอย่าเดินทางไป 2 รูป ในหนทางเดียวกัน ภิกษุทั้งหลายจงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมด้วยอรรถ พร้อมด้วยพยัญชนะ จงประกาศพรหมจรรย์ให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง เพราะยังมีสัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีน้อยในดวงตา ซึ่งยังมีได้ สดับข้อมจะเสื่อมเสียจกธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้ตัวเราก็จะเดินทางไปยัง อูรุเวลาเสนานิคม เพื่อแสดงธรรมแก่ปวงชน ณ สถานที่นั้น”

(กรมการศาสนา. 2533 : 2)

จากพุทธคำรัสที่ทรงประทานไว้นี้ จึงเป็นพระคำรัสอันเป็นทั้งคำชี้แนะและกระตุ้นเตือนให้พระสงฆ์สาวกเหล่านั้นมีกำลังใจในการปฏิบัติงานอันสำคัญส่วนนี้ คือ การประกาศเผยแผ่พระพุทธธรรมคำสอนไปตามคามนิคมชนบทที่ไม่มีโอกาสรับรู้คำสอนของพระพุทธองค์ ให้ได้สดับพระพุทธธรรมคำสอนอันจะเอื้อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตแก่ปวงประชาตามแนวแห่งพระพุทธประสงค์ 3 ประการ คือ 1. ติฎฐธัมมิกัตถประโยชน์ขั้นต้น คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน หรือประโยชน์ในโลกนี้ 2. สัมปรายิกัตถะประโยชน์ขั้นสูงขึ้นไป คือ ประโยชน์เบื้องหน้า หรือประโยชน์ในภพหน้า 3. และปรมัตถะ ประโยชน์สูงสุด หรือจุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

สำหรับประเทศไทยได้เริ่มมีรูปแบบการดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ.2507 เดิมงานพระธรรมทูตไม่มีระเบียบรับรอง ได้ปฏิบัติกันเรื่อย ๆ มาในระยะหลังมหาเถรสมาคมให้คำแนะนำทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบครบวงจร โดยกรมการศาสนาถวายความอุปถัมภ์ในด้านงบประมาณอย่างไรก็ตาม ยังมีงานพระธรรมทูตอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า งานพระธรรมทูตเฉพาะกิจ ซึ่งกรมการศาสนาร่วมกับเจ้าคณะจังหวัดต่าง ๆ ได้ริเริ่มขึ้นมา เมื่อ พ.ศ.2531 โดยมุ่งพื้นที่เป้าหมายต่างๆ เช่น พื้นที่ชายแดน พื้นที่ชาวเขา พื้นที่ยากจน พื้นที่ที่มีความล่อแหลมต่อความมั่นคงของชาติและพื้นที่ที่มีปัญหาอื่น ๆ ปัจจุบันมีพระธรรมทูตเฉพาะกิจออกไปปฏิบัติงานในพื้นที่ดังกล่าว ประมาณ 862 รูป กรมการศาสนาได้ถวายความอุปถัมภ์ในด้านงบประมาณเช่นเดียวกัน งานนี้มีลักษณะเดียวกันกับงานพระธรรมทูตทั่วไป จะต่างกันก็เฉพาะพื้นที่และระยะเวลาการปฏิบัติงาน ซึ่งงานพระธรรมทูตเฉพาะกิจนี้แต่เดิมอยู่ในความดูแลของเจ้าคณะจังหวัดและกรมการศาสนา ร่วมกันให้ไปอยู่ในความดูแลของกองงานพระธรรมทูต แต่ทั้งนี้ขอให้คงพื้นที่และตัวพระธรรมทูตไว้อย่างเดิม พื้นที่ใดที่พระธรรมทูตเฉพาะกิจปฏิบัติงานอยู่ และสังกัดอยู่ในสายใดขอให้หัวหน้าพระธรรมทูตสายนั้นควบคุมดูแล นอกจากนี้กรมการศาสนาได้จัดโครงการฝึกอบรมพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ ปี 2532 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีความคล่องตัวในการพูด การบรรยาย การปาฐกถา การสนทนาธรรม ปัจจุบันมีพระสงฆ์ที่ได้ผ่านการฝึกอบรมไปแล้วประมาณ 1,700 รูป ประจำอยู่ตาม

จังหวัดและอำเภอทั่วประเทศ และถ้าจะมีการแต่งตั้งพระธรรมทูตปฏิบัติงานใหม่ หรือ แต่งตั้งเพิ่มเติมก็จะพิจารณาพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอันดับแรก (กรมการศาสนา. 2534 : 8)

สำหรับการเตรียมการก่อนที่พระธรรมทูตจะออกปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา แม่กองงานพระธรรมทูตจะแจ้งให้เจ้าคณะจังหวัดแต่ละจังหวัดในสายดำเนินการคัดเลือกพระภิกษุที่จะทำหน้าที่เป็นพระธรรมทูต โดยพิจารณาคัดเลือกพระภิกษุในท้องถิ่นของแต่ละอำเภอที่มีความรู้ความสามารถ และพิจารณาจากพระภิกษุที่ผ่านการฝึกอบรมพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนามาก่อน แล้วจัดดำเนินการอบรมปฐมนิเทศแก่พระธรรมทูตเพื่อให้ได้รับทราบนโยบายและวางแผนงานการออกจากรูปฏิบัติงาน ตลอดจนถ่ายทอดประสบการณ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ (กรมการศาสนา. 2534 : 51)

จะเห็นได้ว่า งานพระธรรมทูตได้เริ่มปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตลอดมา แต่รูปแบบการเผยแผ่จะมีแตกต่างกันไป สำหรับประเทศไทยได้เริ่มมีรูปแบบการดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ.2507 และเริ่มมีการประชุมเพื่อปรับปรุงงานพระธรรมทูตให้เป็นแบบอย่างเดียวกัน โดยมีระเบียบข้อบังคับ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2534

ระเบียบกองงานพระธรรมทูต

ระเบียบกองงานพระธรรมทูต ว่าด้วยการจัดระเบียบงานพระธรรมทูต พ.ศ. 2534 มีสาระสำคัญดังนี้

1. พระธรรมทูตฝ่ายอำนวยการ หมายถึง แม่กองงานพระธรรมทูต รองแม่กองงานพระธรรมทูต หัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต รองหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต ผู้ตรวจการงานพระธรรมทูต เลขานุการแม่กองงานพระธรรมทูต เลขานุการรองแม่กองงานพระธรรมทูต เลขานุการหัวหน้าสำนักงานฝึกอบรมพระธรรมทูต และพระธรรมทูตประจำสำนักผู้ตรวจการ

2. พระธรรมทูตฝ่ายบริหาร หมายถึง หัวหน้าพระธรรมทูต รองหัวหน้าพระธรรมทูต หัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด รองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด หัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ เลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูต เลขานุการรองหัวหน้าพระธรรมทูต เลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด พระธรรมทูตประจำสำนักงานพระธรรมทูต และพระธรรมทูตประจำศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด

3. พระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการ หมายถึง พระธรรมทูตประจำหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ

กองงานพระธรรมทูต มีอำนาจหน้าที่อำนวยความสะดวกการงานพระธรรมทูตภายในประเทศ โดยมีแม่กองงานพระธรรมทูตเป็นผู้อำนวยความสะดวก รองแม่กองงานพระธรรมทูตเป็นรองผู้อำนวยความสะดวก มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้:-

1. พิจารณออนุมัตินโยบายและหรือแผนงานประจำปี
2. พิจารณางานที่มีปัญหาหรืองานที่เป็นนโยบายอื่น ๆ
3. พิจารณออนุมัติการแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจหรือคณะทำงาน
4. พิจารณออนุมัติให้เชิญผู้แทนหน่วยงานของรัฐ และหรือหน่วยงานเอกชนเป็นกรรมการที่ปรึกษา

สำนักงานพระธรรมทูต ได้กำหนดแบ่งส่วนงานพระธรรมทูตในประเทศออกเป็น 9 สาย ให้มีสำนักงานพระธรรมทูตสายละ 1 แห่ง ตั้งอยู่ ณ วัดที่หัวหน้าพระธรรมทูตสายนั้น ๆ กำหนดขึ้น มีหน้าที่บังคับบัญชาควบคุมงานพระธรรมทูตในสังกัด และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้เพื่อให้งานพระธรรมทูตในสายเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน และคำสั่งของกองงานพระธรรมทูต สำนักงานพระธรรมทูตที่มีความจำเป็นต้องกำหนดนโยบาย แผนงาน หรือวิธีการพิเศษเพิ่มขึ้นย่อมกำหนดได้โดยอนุมัติของกองงานพระธรรมทูต

ศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด เพื่อให้การปฏิบัติงานพระธรรมทูตในจังหวัดเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน คำสั่งของกองงานพระธรรมทูต และคำสั่งของสำนักงานพระธรรมทูต ให้มีศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดละ 1 แห่ง มีหน้าที่บังคับบัญชา

รับผิดชอบงานพระธรรมทูตในจังหวัดนั้น ๆ และให้มีหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดละ 1 รูป เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในศูนย์กลางงานพระธรรมทูตจังหวัดนั้น ๆ มีรองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัดเป็นผู้ช่วย มีเลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดละ 1 รูป และให้มีพระธรรมทูตประจำศูนย์กลางงานพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดละ ไม่เกิน 2 รูป

หน่วยงานพระธรรมทูตอำเภอ จัดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. หน่วยกำกับการทำงานพระธรรมทูตอำเภอ
2. หน่วยปฏิบัติการพระธรรมทูตอำเภอ

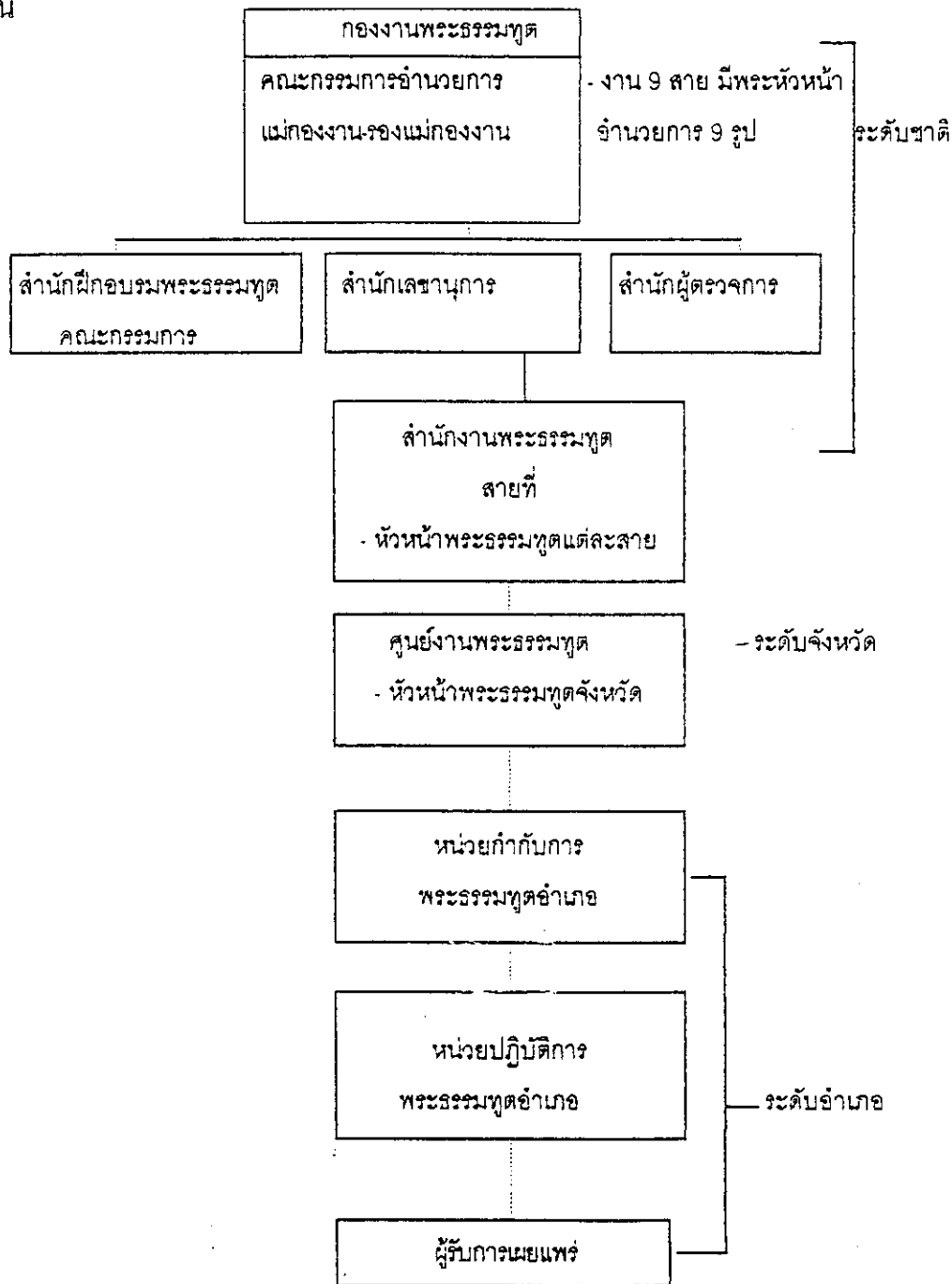
หน่วยกำกับการทำงานพระธรรมทูตอำเภอ มีหน้าที่บังคับบัญชารับผิดชอบงานพระธรรมทูตในเขตอำเภอนั้น ๆ โดยควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติงานในสังกัด ให้เป็นไปตามนโยบาย แผนงาน และคำสั่งของศูนย์กลางงานพระธรรมทูตจังหวัด

หน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ มีหน้าที่ออกปฏิบัติงานพระธรรมทูตตามจุดที่กำหนดและรายงานกิจกรรมเสนอต่อหน่วยกำกับการทำงานพระธรรมทูตอำเภอ

ให้มีหน่วยปฏิบัติงานพระธรรมทูตอำเภอ อำเภอละ 1 หน่วย อำเภอที่มีกิ่งอำเภอ หรือมีอำเภออื่นขึ้นสังกัดการปกครองคณะสงฆ์ให้เพิ่มหน่วยปฏิบัติการในเขตกิ่งอำเภอ หรือในเขตอำเภอนั้น ๆ แห่งละ 1 หน่วย อำเภอที่มีพื้นที่กว้างขวางมีตำบลและหมู่บ้านมาก ให้มีหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอได้ 2 หน่วย ส่วนอำเภอที่มีพื้นที่กว้างขวาง มีตำบลและหมู่บ้านมากเป็นพิเศษ ให้มีหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอได้ไม่เกิน 3 หน่วย และให้มีพระธรรมทูตประจำหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ หน่วยละ 2 รูป ให้มีหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ อำเภอละ 1 รูป เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในหน่วยกำกับการทำงานพระธรรมทูตอำเภอ และให้มีรองหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ เป็นผู้ช่วย

จากระเบียบกองงานพระธรรมทูต สรุปได้ว่า งานพระธรรมทูตนั้นมีอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ระดับชาติได้แก่กองงานพระธรรมทูต มีหน้าที่ควบคุมดูแลให้นโยบายแนวทางปฏิบัติแก่ระดับจังหวัด ระดับจังหวัดได้แก่ศูนย์กลางงานพระธรรมทูตจังหวัดมีหน้าที่รับนโยบายแผนงานแนวปฏิบัติต่าง ๆ มาบริหาร ลงสู่ระดับอำเภอ ซึ่งได้แก่หน่วยกำกับการทำงานพระธรรมทูตอำเภอเพื่อนำไปเผยแพร่แก่ประชาชน

ต่อไป ซึ่งการบริหารงานพระธรรมทูตแบ่งออกเป็นขั้นตอนดังได้แสดงในแผนภูมิข้างล่างนี้

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแสดงการบริหารงานและผังงานพระธรรมทูต

(ที่มา : สำนักงานเลขานุการกองงานพระธรรมทูต. ระเบียบกองงานพระธรรมทูต. 2535.

หน้า 20.)

สรุปผลการออกปฏิบัติงานพระราชธรรมทูตสายที่ 2
เริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนมีนาคม-กรกฎาคม 2534 ดังที่ได้แสดงไว้ในแผนภูมิข้างล่างนี้

จังหวัด 7 จังหวัด และหัวน้ำสาย	จำนวน พระ ธรรมทูต	ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย										กิจกรรม			การสงเคราะห์	
		ภิกษุ สามเณร	ข้าราชการ	ครู	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ประชาชน	คนงาน	ผู้ต้องขัง	นักเรียน	นำเงิน พุทธมาถะ	นำฝึก สมาธิ	พัฒนา	เยี่ยม เยี่ยม	รวม		
ลพบุรี	44	1,216	2,827	699	920	24,432	-	-	54,829	10,700	10,700	-	-	106,303		
อ่างทอง	38	1,677	741	4,462	845	1,555	351	320	47,366	8,051	917	-	-	66,264		
สระบุรี	26	1,903	1,088	1,000	2,336	13,881	-	-	32,340	23,317	23,211	-	-	99,076		
ชัยนาท	22	766	310	214	124	2,654	-	-	10,091	-	9,656	-	-	23,794		
สิงห์บุรี	9	419	551	224	1,923	7,664	-	311	11,154	-	3,058	-	-	25,291		
พระนครศรีอยุธยา	19	344	1,091	225	661	1,449	53	2,842	13,037	-	-	-	-	19,702		
สุโขทัย	32	346	111	192	93	3,828	6	-	2,616	-	-	-	-	6,656		
พระพุทธรูป หัวน้ำสาย		956	7,000	1,897	762	4,647	-	-	9,568	-	47,542	-	-	24,830		
รวม	190	7,616	13,719	8,913	7,664	60,110	410	3,199	181,001	-	47,542	-	-	371,905		

รวมกิจกรรมของพระธรรมทูตเป็นหน่วยคน 371,905

ภาพประกอบ 2 สรุปผลการออกปฏิบัติงานพระราชธรรมทูตสายที่ 2

(ที่มา : กรมการศาสนา. เอกสารสรุปผลงานของพระธรรมทูตในประเทศไทย ประจำปี 2534. 2535. หน้า 21)

สำหรับผลการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต แสดงดังตารางสรุปผลการออก
 ปฏิบัติงานพระธรรมทูตดังแสดงข้างต้นนั้น สรุปได้ว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 จะเริ่มออก
 ปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงกรกฎาคม 2534 โดยมีกิจกรรมที่ดำเนินการประกอบไป
 ด้วย การเทศนา อบรม สั่งสอน ปาฐกถา อภิปราย อุปนิสันทนถา นำเป็นพุทธมามกะ และ
 นำฝึกสมาธิไปเผยแผ่ให้ความรู้แก่ภิกษุสามเณร ข้าราชการ ประชาชน ผู้ต้องขังนักเรียน
 ฯลฯ รวมจำนวน 371,905 คน โดยมีพระธรรมทูตสายที่ 2 จำนวน 190 รูป เป็นผู้เผยแผ่

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต

จากการที่เจ้าหน้าที่ได้ออกไปตรวจเยี่ยมการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตในสาย
 ต่าง ๆ และได้รวบรวมข้อมูลด้านนี้ไว้พบว่าแต่ละสายต่างก็มีปัญหาและอุปสรรค ซึ่งมี
 ลักษณะคล้าย ๆ กัน พอสรุปได้ดังนี้ (กรมการศาสนา. 2534 : 9 - 10)

ด้านการเผยแผ่

1. ไม่สามารถชักชวนให้คนมาฟังคำบรรยายธรรมได้ทั่วถึง อันเนื่องมาจากส่วน
 ใหญ่ติดทำไร่ไถนา

2. ขาดอุปกรณ์ที่ทันสมัย
3. ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
4. การเดินทางไม่สะดวก
5. ขาดสื่อที่ใช้ในการเผยแผร์ เช่น หนังสือ
6. ขาดการประชาสัมพันธ์

ด้านยานพาหนะ

1. ขาดยานพาหนะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
2. ทางราชการไม่ให้ความช่วยเหลือด้านพาหนะ

ด้านค่าใช้จ่าย

1. งบประมาณที่จัดให้ไม่เพียงพอ พระธรรมทูตต้องใช้จ่ายเงินส่วนตัวในการออก
 ปฏิบัติงาน

2. พระธรรมทูตบางรูปบางจังหวัดไม่เคยได้รับเงินที่กรมการศาสนาจัดสรรให้ และไม่ทราบว่าเงินของทางราชการสนับสนุนอยู่

จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น พระธรรมทูตได้ให้ข้อเสนอแนะ และวิธีการแก้ไข ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (กรมการศาสนา. 2534 : 11)

ข้อเสนอแนะ

1. ทางราชการควรอำนวยความสะดวกในด้านงบประมาณให้มากกว่านี้
2. ควรมีการประสานงานระหว่างคณะสงฆ์กับทางราชการอย่างใกล้ชิด
3. การจัดส่งงบประมาณสนับสนุน ขอให้ส่งตรงไปยังวัดที่พระธรรมทูตสังกัดอยู่
4. ควรมีหนังสือธรรมะ เวชภัณฑ์ ไปแจกประชาชน

วิธีการแก้ไข

1. ขอความร่วมมือจากนายอำเภอ เพื่อประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อบอกกล่าวประชาชนให้ทราบเรื่องการจาริกของพระธรรมทูต และขอความร่วมมือจากเจ้าคณะตำบล ให้แจ้งไปยังวัดในเขตปกครองให้ความร่วมมือแก่พระธรรมทูต
2. ให้พระธรรมทูตออกจาริกตามควรแก่สถานที่ เวลา และความพร้อมของบุคคล โดยร่วมกันพิจารณาระหว่างพุทธจักรกับอาณาจักร
3. ขอความร่วมมือจากทางราชการและประชาชน เรื่องพาหนะ ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม อาหาร น้ำดื่ม ไฟฉาย
4. ถ้าพระธรรมทูตอาพาธมาก ให้รับนำส่งโรงพยาบาลที่ใกล้ที่สุด โดยขอความร่วมมือจากเจ้าอาวาส ประชาชน
5. ขอความร่วมมือจากทางราชการในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
6. ขอให้ส่วนกลางจัดหาให้ หรือขอยืมจากทางราชการ

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม

สถาบันพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน จนพุทธศาสนาได้กลายมาเป็นศาสนาประจำชาติหล่อหลอมการดำเนินชีวิตของคนไทย วัฒนธรรมต่าง ๆ อิทธิพลของหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาได้หยั่งรากลึกใน

ชีวิตและจิตใจของคนไทย คุ้ได้จากผลสะท้อนต่าง ๆ เช่น วิธีชีวิต พฤติกรรม นิสัยใจคอ วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ

ปัจจุบันแม้สังคมไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในด้านวัตถุและจิตใจ พระสงฆ์และวัดยังคงมีหน้าที่รับภาระของสังคมอยู่ตลอดไป เพราะหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้กลายมาเป็นหลักธรรมสำคัญของวัฒนธรรมไทย นอกจากนั้น พระสงฆ์ยังคงมีหน้าที่ผูกพันทางสังคมทั้งในหลักธรรมและคุณธรรม ดังที่ พระราชวรมุนี (ประยูทธ ปยุตโต) (2509 : 2) สรุปไว้ว่า พระสงฆ์มีหน้าที่ดูแลความผูกพันของสังคม อันเกิดจากองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ในการดำรงชีวิตของพระสงฆ์ต้องอาศัยปัจจัยที่ชาวบ้านถวาย
2. สภาวะและเหตุการณ์ทางสังคม ย่อมมีผลเกี่ยวกับการบำเพ็ญสมณธรรม
3. โดยคุณธรรม คือ เมตตากรุณา จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

ในสังคมไทยนั้น วัดเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นศูนย์กลางสังคมด้วย คนไทยทุกคนเกิดมาเป็นชาวพุทธตั้งแต่เกิด ในสังคมย่อยระดับหมู่บ้านมีวัดเป็นของตนเอง วัดจึงเป็นที่รวมสังคมย่อยเข้าเป็นหน่วยเดียวกัน วัดมีบทบาทมากมายในอดีต ซึ่ง พระราชวรมุนี (2527 : 205-206) ได้อธิบายบทบาทและหน้าที่วัด พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านส่งบุตรมาให้พระฝึกฝน อบรมศีลธรรมและได้รับการเรียนวิชาต่าง ๆ
2. เป็นสถานสงเคราะห์ที่บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยและเล่าเรียนด้วย
3. เป็นสถานพยาบาลที่แจกจ่ายยาแก่คนป่วย
4. เป็นที่พักคนเดินทาง
5. เป็นที่ที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์ หย่อนใจ และหาความรู้
6. เป็นสถานที่บันเทิงที่จัดงานเทศกาลต่าง ๆ
7. เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวของชาวบ้าน
8. เป็นศูนย์กลางวัฒนธรรม ที่รวบรวมศิลปกรรมต่าง ๆ
9. เป็นคลังพัสดุ สำหรับชาวบ้าน
10. เป็นศูนย์กลางการปกครอง ที่สำคัญประชุมลูกบ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

11. เป็นที่ประกอบพิธีกรรม หรือบริการพิธีกรรม

วัดจึงกลายเป็นทุกอย่างของสังคม ดังนั้นพระสงฆ์จึงต้องมีบทบาทและหน้าที่มากขึ้น พระสงฆ์ในสังคมสมัยก่อนถือว่าเป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้วิชาต่าง ๆ การศึกษาของชาวบ้านจึงได้รับการจัดการศึกษาจากวัดและพระสงฆ์ เยาวชนในสมัยโบราณเมื่อมีวัยพอสมควรแล้ว บิดามารดาก็จะพาเข้ามาบวชเป็นศิษย์ของพระสงฆ์ เพื่อให้พระได้ใช้สอยและอบรมบ่มนิสัย ตลอดจนศึกษาเล่าเรียนในแขนงวิชาการต่าง ๆ เช่น ด้านอักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ โหราศาสตร์ และวิชาการแพทย์ เป็นต้น

ในด้านบทบาทในการพัฒนาสังคมนั้น สมบูรณ์ สุขสำราญ (2530 : 53 - 90) ได้ให้แนวคิดไว้ว่าสถาบันสงฆ์เป็นสถาบันจารีต มีความสำคัญยิ่งจากอดีตจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของชาวพุทธ ทั้งทางด้านศีลธรรมจรรยาและกิจกรรมทางโลก พระสงฆ์ได้รับการเคารพนับถืออย่างสูง เป็นที่พึ่งพิงทางใจ และสถาบันสงฆ์ยังทำหน้าที่ให้บริการอื่น ๆ ด้วย เช่น การพัฒนาสังคม พระสงฆ์ควรเข้าไปช่วยเหลือราษฎรให้อยู่เย็นเป็นสุข โดยการช่วยเหลือทั้งทางวัตถุและจิตใจ และพระสงฆ์ต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมเพื่อความอยู่รอดของสถาบันสงฆ์ โดยที่พระสงฆ์ต้องเข้าร่วมพัฒนาสังคม ต้องสามารถช่วยเหลือชาวบ้านและฝ่ายบ้านเมือง แล้วนำหลักศาสนาพุทธมาสู่การปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้ ขยันและประหยัด การฝึกหัดทำความดี และสามัคคีร่วมชาติของราษฎร

ส่วน พินิจ ลาภานานนท์ (2529 : 67 - 74) ให้ความเห็นว่า แรงจูงใจที่สำคัญที่ผลักดันให้พระสงฆ์ในภาคอีสานเข้ามามีบทบาททำงานพัฒนาชนบท คือ

1. พื้นฐานทางจิตใจที่รักการทำงาน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ชอบเสียสละ
 2. จากประสบการณ์ที่ได้พบเห็นชุมชนอื่นดีกว่า จึงต้องการพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญขึ้น
 3. เล็งเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน บ้านกับวัดต้องพัฒนาควบคู่กันไป
- และยังเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความเหมาะสมต่องานพัฒนาชนบท เพราะได้

พบเห็นปัญหาความทุกข์ยากของประชาชน พระสงฆ์คือผู้ที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือมาก สามารถชักจูงประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่าย

จากข้อคิดเห็นของนักวิชาการที่เป็นทั้งพระสงฆ์และฆราวาสดังกล่าว สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคม ทำหน้าที่ในหลายด้าน เป็นที่เคารพนับถืออย่างสูง เป็นที่พึ่งพิงทางใจ และพระสงฆ์ควรมีบทบาทในการพัฒนาสังคมด้วย เพื่อช่วยเหลือชาวบ้านและฝ่ายบ้านเมือง และช่วยชักจูงชาวบ้านให้ทำความดี รวมทั้งช่วยชักจูงเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่ประชาชนด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานพระธรรมทูต ยังไม่มีผู้ศึกษาไว้โดยตรง เพราะฉะนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ซึ่งมีผู้ศึกษาอยู่บ้าง ดังต่อไปนี้

สุภาพร วนานุวัช (2516 : 119-120) ได้ศึกษาเรื่องแรงจูงใจที่ทำให้พระภิกษุสงฆ์และสามเณรเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชน อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า พระภิกษุและสามเณรที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากนั้น ก่อนบวชส่วนใหญ่เป็นโสด มีอาชีพทางเกษตรกรรม เคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน และภายหลังบวชได้เป็นเจ้าอาวาส และพบว่าพระภิกษุและสามเณรที่มีและไม่มีส่วนร่วมมีบุคลิกลักษณะและทัศนคติของการเป็นผู้นำแตกต่างกันนั้นมีสาเหตุเนื่องมาจากความแตกต่างกันด้านอายุ ระยะเวลาที่บวชเรียน ระยะเวลาที่อยู่ในวัด ภูมิลำเนาและตำแหน่งที่สำคัญในวัด และยังพบว่าการที่มีส่วนร่วมนั้นมีแรงผลักดันเนื่องมาจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ การปฏิบัติตามหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าสั่งสอนไว้ ความต้องการที่จะทำให้หมู่บ้านของตนเจริญ ต้องการช่วยเหลือชาวบ้าน และสาเหตุที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ปัญหาทางกายภาพของพื้นที่ ขาดความรู้ ความชำนาญทางวิชาการ การคมนาคมไม่ดี ขาดเงินทุน ขาดการสนับสนุนทางด้านเทคนิค และการวิจัย ชาวบ้านไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาชุมชนและไม่ชอบทดลอง รวมทั้งชาวบ้านขาดความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม (2519 : 103 - 105) ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ที่จำพรรษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 561 รูป ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาททางการศึกษา โดยเฉพาะการช่วยสอนหนังสือ สูงมากถึงร้อยละ 62.64 นอกจากนั้นยังทำหน้าที่โดยการเผยแผ่ธรรม

เพื่อพัฒนาจิตใจโดยการออกจากริกไปในชนบท สอนให้เจริญกรรมฐาน ช่วยพัฒนาวัด โรงเรียน และชุมชนด้วย การวิจัยครั้งนี้พบว่าพระสงฆ์จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ สูงขึ้น ตามจำนวนพรรษาที่บวช

ไพศาล อัดโสภณ (2526 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย ความเป็นไปได้ในการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางประชากรด้วยการสอดแทรกไปในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสมีความรู้เกี่ยวกับภาวะประชากรอยู่ในเกณฑ์ดี มีเจตคติเป็นไปในทิศทางที่ไม่แน่ใจต่อประชากรศึกษา แต่มีเจตคติที่เห็นด้วยกับการได้เผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางประชากรศึกษาให้แก่ประชาชน และมีเจตคติที่เห็นด้วยกับการให้เจ้าอาวาสได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ ซึ่งถ้าให้เจ้าอาวาสเผยแพร่จริง ๆ แล้ว จะมีปัญหาเพียงเล็กน้อย ดังนั้นจึงเป็นไปได้ค่อนข้างมากที่จะให้เจ้าอาวาสเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางประชากรศึกษาให้กับประชาชน ด้วยการสอดแทรกในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา

สุภา นวกรรมิก (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยโดยสำรวจกิจกรรมของพระสงฆ์ในภาคคณะสงฆ์ 2 เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียน พบว่าพระสงฆ์ผู้มีความแตกต่างจำนวนพรรษาที่บวชและวุฒิการศึกษา จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบว่าขนาด ประเภท รายได้ และที่ตั้งวัดที่แตกต่างกัน มีความสัมพันธ์กับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในระดับนัยสำคัญ .05

นงเยาว์ ปิฎกัรชต์ (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา จากพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสและพระลูกวัด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 119 รูป พบว่า พระสงฆ์ในจังหวัดสงขลา มีบทบาทต่อการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบบทบาทการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านตามตัวแปรต่าง ๆ พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุพรรษา วุฒิการศึกษา ทางโลกและมีภูมิฐานะต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุตามปีปฏิทิน วุฒิการศึกษาทางคณะ

สงฆ์มีสมณศักดิ์ และมีตำแหน่งพระสังฆาธิการต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรม
 พื้นบ้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

โกศลย์ ตั้งใจ (2533) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการ
 จัดการศึกษาออกโรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นพระสงฆ์ใน
 จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 189 รูป เฉพาะพระสงฆ์ที่ผ่านการบวชเรียนมาแล้ว 1 พรรษา และ
 อยู่ในวัดที่มีการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนอย่างน้อย 1 กิจกรรม ในช่วงระหว่าง
 พ.ศ.2527 - 2530 ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาออกโรงเรียน
 ในระดับต่ำ ลักษณะการมีส่วนร่วมมี 2 ลักษณะ คือ เป็นผู้ให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน
 ต่าง ๆ ที่ไปจัดดำเนินการในพื้นที่ และเป็นผู้คิดริเริ่มสร้างโครงการและจัดดำเนินการเอง
 แต่ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ให้ความร่วมมือแก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่ไปจัดในพื้นที่มากกว่าการเป็น
 ผู้คิดริเริ่ม โดยรูปแบบการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ชักชวนชาวบ้าน
 การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และแรงงาน การประชุมร่วมออกความคิดเห็น
 ร่วมแก้ปัญหา ตัดสินใจ เป็นวิทยากร เป็นผู้ประสานงาน ร่วมรับผิดชอบในการบริหารจัดการ
 ควบคุมดูแล สละทุนทรัพย์ ร่วมวางแผนจัดโครงการลงหมู่บ้าน และร่วมติดตามประเมิน
 ผลตามลำดับ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับส่วนรวมพบว่า การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ตำแหน่ง
 หน้าที่ในวัด การได้รับความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาและการศึกษา และแรงจูงใจเป็น
 ชุมปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนได้ถึงร้อยละ 57.29 และใน
 ด้านของปัญหาอุปสรรคและข้อคิดเห็นของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วม พบว่า ประชาชน
 ไม่สนใจกิจกรรมขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ หน่วยงานราชการไม่ค่อยจริง
 ใจในการปฏิบัติงาน และผู้นำชุมชนไม่ให้ความร่วมมือ เป็นต้น

ประวิตร ทับเที่ยง (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาและเปรียบเทียบ
 ทักษะคติของเจ้าอาวาสที่มีต่องานการศึกษาออกโรงเรียนในเขตปกครองภาคคณะสงฆ์ 13
 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าอาวาสในจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด จำนวน
 250 รูป ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสวัดที่มีอายุ พรรษาบวช และประสบการณ์ในตำแหน่ง
 ต่างกันมีทัศนคติด้านความคิดเห็นต่องานการศึกษาออกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัย
 สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิมัธยมศึกษาทาง

คณะสงฆ์และที่ตั้งวัดที่ปกครองต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนเจ้าอาวาสที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน มีการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนด้านการให้ความรู้พื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจ้าอาวาสที่มีอายุ พรรษาบวช วุฒิการศึกษาสายสามัญ วุฒิการศึกษาทางคณะสงฆ์และที่ตั้งวัดที่ปกครองต่างกันมีการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมคิด เฟื่องอุ่ม (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยโดยศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามพระศนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่สี่กระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 199 คน พบว่าเจ้าอาวาส พระลูกวัด เกษตรตำบล พัฒนาการ สาธารณสุขตำบล และครู คปต. มีพระศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก ด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษาและด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านเศรษฐกิจและอาชีพอยู่ในระดับน้อย และเมื่อเปรียบเทียบพระศนะระหว่างกลุ่ม พบว่า มีพระศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนด้านเศรษฐกิจและอาชีพ และด้านการเมืองการปกครองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการศึกษาและด้านการสาธารณสุขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อกนิษฐ์ โพธิ์ทอง (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยงานการศึกษานอกโรงเรียนที่ดำเนินงานโดยพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เลขานุการเจ้าอาวาสวัดที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 253 รูป ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความเห็นด้วยต่อการจัดบริการทางการศึกษานอกโรงเรียน ที่จัดให้กับพระสงฆ์และสามเณรและที่จัดให้กับประชาชนทั่วไปแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนพระสงฆ์ที่มีพรรษาบวชและสถานที่ตั้งของวัดต่างกันมีความเห็นด้วยต่อการจัดกิจกรรมและบริการทางการศึกษานอก

โรงเรียนที่จัดให้กับพระสงฆ์สามเณร และจัดให้กับประชาชนทั่วไป แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้รวบรวมและนำเสนอข้างต้นทั้งหมด แสดงให้เห็นว่างานพระสงฆ์เป็นงานที่มีคุณประโยชน์ และน่าที่จะได้รับการสนับสนุนส่งเสริม นอกจากนี้แล้วจากข้อมูลด้านบทบาทของพระสงฆ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่า ตัวแปร เช่น อายุ พรรษาที่บวช วุฒิการศึกษา สมณศักดิ์ ประสบการณ์ในตำแหน่งและที่ตั้งของวัด เป็นต้น มีผลต่อการปฏิบัติงานของพระสงฆ์

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. พระธรรมทูตที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน
2. พระธรรมทูตที่มีพรรษาที่บวชต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน
3. พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน
4. พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน
5. พระธรรมทูตที่มีประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กำหนดขั้นตอนของการดำเนินการศึกษาค้นคว้า โดยแบ่งเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดขั้นตอนในการค้นคว้าตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ พระธรรมทูตสายที่ 2 ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ใน 7 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และ อุทัยธานี จำนวน 190 รูป

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากประชากร ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการสุ่มเอามา ร้อยละ 90 ของจำนวนพระธรรมทูตแต่ละจังหวัด ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 171 รูป ดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างพระธรรมทูตสายที่ 2

จังหวัด	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
พระนครศรีอยุธยา	19	17
อ่างทอง	38	34
สระบุรี	26	23
ลพบุรี	44	40
สิงห์บุรี	9	8
ชัยนาท	22	20
อุทัยธานี	32	29
รวม	190	171

วิธีสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามลำดับขั้นดังนี้

1. ศึกษาตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานพระธรรมทูต บทบาทหน้าที่ของงานพระธรรมทูต แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะศึกษา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามชนิดเลือกคำตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert) และชนิดเติมข้อความ
3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อเลือกรูปแบบการสร้างแบบวัดประเภทต่างๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. สร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระธรรมทูต ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยมีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกด้าน ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่ง เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

จำแนกตามสถานภาพของพระธรรมทูต ตอนที่สอง เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา และตอนที่สาม เป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้พระธรรมทูตได้แสดงความคิดเห็น

5. นำแบบสอบถามที่สร้างแล้ว เสนอให้ประธานและกรรมการควบคุมปริญญา นิพนธ์ ได้ตรวจแก้ไขแล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญอีกสามท่านคือ พระราชธรรมโสภณ (เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี) ดร.เจริญผล สุวรรณโชติ (ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ) และ นายธัญชัย ปกป้อง (ศึกษาศาสตร์จังหวัดสระบุรี) ได้ตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษาและเนื้อหาในแบบสอบถาม แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่งเพื่อดำเนินการขั้นต่อไป

6. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลอง (Try Out) กับพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 รูป

7. นำแบบสอบถามที่ทดลองมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach. 1970 : 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

8. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของพระธรรมทูต สายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบ ได้แก่ อายุ พรรษาที่บวช วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบตามข้อความที่กำหนดให้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของพระธรรมทูต สายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5 ด้าน คือ ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับจำนวน 10 ข้อ ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน จำนวน 10 ข้อ ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ จำนวน 10 ข้อ ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน จำนวน 10 ข้อ และด้านความสำเร็จของงาน จำนวน 10 ข้อ รวมทั้งหมดจำนวน 50 ข้อ ข้อคำถาม

มีลักษณะเลือกตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังต่อไปนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 4
เห็นด้วย	มีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 3
ไม่เห็นด้วย	มีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าน้ำหนักคะแนนเท่ากับ 1

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดให้พระธรรมทูตได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ข้อคำถามมีลักษณะเป็นแบบเติมข้อความ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม 2537 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ติดต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อออกหนังสือถึงเจ้าคณะจังหวัดที่ทำการวิจัยในการขอความอนุเคราะห์ช่วยรับรอง และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังแบบสอบถาม จำนวน 7 ฉบับ
2. ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยลงมือเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีผู้ช่วย 3 คน ในการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1 เก็บโดยถวายแบบสอบถามแก่พระธรรมทูตจำนวน 171 รูป ในที่ประชุมของคณะสงฆ์พระธรรมทูตในแต่ละจังหวัดระหว่างวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2537 ถึง 18 มีนาคม 2537 เสร็จแล้วผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามกลับคืนมา 147 ฉบับ
3. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมคณะสงฆ์ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งมีอยู่จำนวน 24 รูป และได้กำหนดให้ส่งแบบสอบถามกลับคืนมาภายใน 2 สัปดาห์ และได้แบบสอบถามคืนกลับมาจำนวน 24 ฉบับ
4. หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นสุดท้าย ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบจำนวน 171 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของทั้งหมด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ
2. นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
3. นำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2534 : 32)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมทั้งหมดของคะแนน
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

- 1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 :

64)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N\sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum X$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนน
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนคะแนนทั้งหมด

2. ใช้ t-test ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างสองกลุ่ม (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2528 : 86)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{S_1}{n_1} + \frac{S_2}{n_2}}}$$

เมื่อ t	แทน	ค่าสถิติแสดงความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสองกลุ่ม
\bar{X}_1, \bar{X}_2	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มที่ 1, 2
S_1, S_2	แทน	ค่าความแปรปรวนกลุ่มที่ 1, 2
n_1, n_2	แทน	ขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่ม 1, 2

3. ใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวประกอบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสองกลุ่ม โดยใช้สูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531 : 247)

$$F = \frac{MS_b}{MS_w}$$

เมื่อ F แทน ค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่มากกว่าสองกลุ่ม

Ms_b แทน ค่าแปรปรวนระหว่างกลุ่ม

Ms_w แทน ความแปรปรวนภายในกลุ่ม

4. เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแล้วตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธี Student - q - Statistic แบบ Newman Keul's Method (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2531: 231)

$$q = \frac{X_{\max} - X_{\min}}{\sqrt{\frac{M_{sw}}{n}}}$$

เมื่อ q แทน ค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่

X_{\max} , X_{\min} แทน คะแนนเฉลี่ยกลุ่มมีค่าสูงและกลุ่มมีค่าต่ำ

M_{sw} แทน Mean Squar ภายในกลุ่ม

n แทน Harmonic mean ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

\bar{X}	แทน ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของสองกลุ่มตัวอย่าง
F	แทน ค่าความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยที่มากกว่าสองกลุ่มตัวอย่าง
q	แทน ค่าสถิติแสดงความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่
df	แทน ชั้นของความเป็นอิสระ
SS	แทน ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน ค่ากำลังสองของคะแนน
*	แทน ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยเพื่อแปลความหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงคะแนน (Class Interval) ดังนี้

- 1.00 - 1.75 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.76 - 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 2.51 - 3.25 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.26 - 4.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลสำหรับการวิจัยเรื่องนี้ได้นำเสนอเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยส่วนรวมและรายด้าน

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อทดสอบสมมติฐาน จำแนกตามตัวแปรที่วางไว้

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ มีกลุ่มตัวอย่างเป็นพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่ปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวนทั้งสิ้น 171 รูป ดังรายละเอียดของข้อมูลพื้นฐานแสดงในตาราง 2 ต่อไปนี้

ตาราง 2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
<u>อายุ</u>		
20 - 40 พรรษา	51	29.80
41 - 60 พรรษา	84	49.10
61 พรรษาขึ้นไป	36	21.10
<u>ระยะเวลาพรรษาที่บวช</u>		
10 พรรษาลงมา	18	10.50
11 - 20 พรรษา	52	30.40
มากกว่า 20 พรรษา	101	59.10

ตาราง 2 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
<u>วุฒิการศึกษาทางโลก</u>		
ประถมศึกษา	89	52.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	41	24.00
มัธยมศึกษาตอนปลาย	15	8.80
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	26	15.20
<u>วุฒิการศึกษาทางธรรม</u>		
นักธรรม	135	78.90
เปรียญธรรม	36	21.10
<u>ประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต</u>		
5 พรรษาลงมา	39	22.80
6 - 15 พรรษา	92	53.80
มากกว่า 15 พรรษา	40	23.40

จากตาราง 2 แสดงว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 ที่ปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 171 รูป ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 ปี ซึ่งมีจำนวนอยู่ 84 รูป คิดเป็นร้อยละ 49.10 รองลงมามีอายุระหว่าง 20-40 พรรษา ซึ่งมีจำนวนอยู่ 51 รูป คิดเป็นร้อยละ 29.80 และที่มีอายุ 61 พรรษาขึ้นไป มีจำนวนอยู่ 36 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.10 ในด้านระยะเวลาที่บวชนั้น ส่วนใหญ่มีระยะเวลาพรรษาที่บวชมากกว่า 20 พรรษาขึ้นไป ซึ่งมีจำนวนอยู่ 101 รูป คิดเป็นร้อยละ 59.10 รองลงมาอายุพรรษาระหว่าง 11-20 พรรษา ซึ่งมีจำนวนอยู่ 52 รูป คิดเป็นร้อยละ 30.40 และมีอายุพรรษา 10 พรรษาลงมา มีจำนวนอยู่ 18 รูป คิดเป็นร้อยละ 10.50 ส่วนในด้านวุฒิการศึกษาทางโลกส่วนใหญ่จบระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งมีจำนวน 89 รูป คิดเป็นร้อยละ 52.00 รองลงมาวุฒิศึกษาระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีจำนวนอยู่ 41 รูป คิดเป็นร้อยละ 24.00 มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนอยู่ 26 รูป คิดเป็นร้อยละ 15.20 และมีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนอยู่ 15 รูป คิดเป็นร้อยละ 8.80 ในด้านวุฒิการศึกษาทางธรรมส่วนใหญ่จบนักธรรมซึ่งมีจำนวนอยู่ 135 รูป คิดเป็นร้อยละ 78.90 และรองลงมาจบเปรียญธรรมมีจำนวนอยู่ 36 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.10 สำหรับด้านประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 6-15 พรรษา ซึ่งมีจำนวนอยู่ 92 รูป คิดเป็นร้อยละ 53.80 รองลงมามากกว่า 15 พรรษา มีจำนวนอยู่ 40 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.40 และ 5 พรรษาลงมา มีจำนวนอยู่ 39 รูป คิดเป็นร้อยละ 22.80 ตามลำดับ

**ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่
พระพุทธศาสนา โดยส่วนรวมและรายด้าน**

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่
พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน ดังปรากฏในตาราง 3-8 ดังต่อไปนี้

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2
ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยรวมทั้ง 5 ด้าน

ความคิดเห็น	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1. ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ	2.90	0.57	ปานกลาง
2. ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	3.10	0.44	ปานกลาง
3. ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ	3.08	0.37	ปานกลาง
4. ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน	3.19	0.41	ปานกลาง
5. ด้านความสำเร็จของงาน	3.08	0.44	ปานกลาง
รวม	3.07	0.45	ปานกลาง

จากตาราง 3 แสดงว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงาน
เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.07$) และเมื่อ
พิจารณาในรายด้านพบว่า พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยมี
ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงานเป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.19$)
รองลงมาเป็นด้านนโยบายการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.10$) ต่อไปเป็นด้านความสำเร็จของงาน
($\bar{X} = 3.08$) ต่อไปเป็นด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ ($\bar{X} = 3.08$) และด้านที่มี
ค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ ($\bar{X} = 2.90$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2
ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ

ข้อ	ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ในการปฏิบัติงานท่านมีโอกาสใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์	3.23	0.58	ปานกลาง
2.	ท่านมีความรู้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี	3.30	0.54	มาก
3.	ท่านใช้เทคนิคหรือวิธีการในการปฏิบัติงานหลายวิธี ผสมผสานกัน	3.31	0.58	มาก
4.	ท่านได้รับสวัสดิการจากการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม	2.85	0.73	ปานกลาง
5.	สิ่งอำนวยความสะดวกมีเพียงพอและพร้อมในการ ปฏิบัติงาน	2.71	0.84	ปานกลาง
6.	เงินอุดหนุนในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตมีความ เหมาะสม	2.79	0.76	ปานกลาง
7.	การบริการและสวัสดิการที่ได้รับนอกเหนือจากเงิน อุดหนุนมีความเหมาะสม	2.72	0.78	ปานกลาง
8.	เงินอุดหนุนในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตมีความ เหมาะสมกับภาวะของเศรษฐกิจในปัจจุบัน	2.60	0.90	ปานกลาง
9.	ท่านได้รับการเอาใจใส่ดูแลเรื่องสุขภาพจากหน่วยงาน ที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี	2.73	0.76	ปานกลาง
10.	ท่านได้รับการรักษาเมื่อเกิดอาพาธขึ้นจากหน่วยงานที่ รับผิดชอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี	2.76	0.83	ปานกลาง
	รวม	3.07	0.45	ปานกลาง

จากตาราง 4 แสดงว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงาน
เผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับโดยรวมอยู่ในระดับ

ปานกลางค่อนข้างต่ำ ($\bar{X} = 2.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านนี้แล้วพบว่า มีข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากอยู่ 2 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ว่า การใช้เทคนิคหรือวิธีการในการปฏิบัติงานหลายวิธีผสมผสานกัน ($\bar{X} = 3.31$) และข้อที่ว่า มีความรู้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.30$) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมีอยู่ 8 ข้อ เรียงลำดับดังต่อไปนี้คือ ข้อที่ว่า ในการปฏิบัติงานมีโอกาสใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 3.23$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ได้รับสวัสดิการจากการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 2.85$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า เงินอุดหนุนในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตที่มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 2.79$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ได้รับการรักษาเมื่อเกิดอาพาธขึ้นจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 2.76$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ได้รับการเอาใจใส่ดูแลเรื่องสุขภาพจากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 2.73$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า การบริการและสวัสดิการที่ได้รับนอกเหนือจากเงินอุดหนุนมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 2.72$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า สิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอและพร้อมในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 2.71$) และข้อที่ว่า เงินอุดหนุนในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตมีความเหมาะสมกับภาวะของเศรษฐกิจในปัจจุบัน ($\bar{X} = 2.60$)

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2
ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน

ข้อ	ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	นโยบายในการปฏิบัติงานที่กองงานพระธรรมทูตกำหนดไว้มีความชัดเจน	3.13	0.60	ปานกลาง
2.	นโยบายในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตช่วยให้ปฏิบัติงานได้ตรงตามเป้าหมาย	3.08	0.70	ปานกลาง
3.	แผนการปฏิบัติงานในสายงานพระธรรมทูตมีความสอดคล้องกับนโยบายของกองงานพระธรรมทูต	3.11	0.60	ปานกลาง
4.	ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตมีความสอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบันดีแล้ว	3.00	0.72	ปานกลาง
5.	สายงานการบังคับบัญชาในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตมีหลายลำดับชั้น แต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน	3.05	0.61	ปานกลาง
6.	หัวหน้าพระธรรมทูตเปิดโอกาสให้ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อการปฏิบัติงานร่วมกันเสมอ	3.19	0.58	ปานกลาง
7.	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตทุกครั้งเมื่อมีการปฏิบัติงานใหม่	3.01	0.61	ปานกลาง
8.	นโยบายในการปฏิบัติงานในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผลจากการที่ท่านและคณะได้ปฏิบัติงานในปีที่ผ่านมาเป็นหลัก	3.09	0.60	ปานกลาง
9.	ท่านและพระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย	3.11	0.56	ปานกลาง

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ	ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
10.	การปฏิบัติงานพระธรรมทูตยังมีข้อบกพร่องที่สำคัญ ที่ควรแก้ไขอยู่หลายจุดด้วยกัน	3.23	0.61	ปานกลาง
	รวม	3.10	0.44	ปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.10$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านนี้แล้วพบว่า พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือข้อที่ว่า การปฏิบัติงานพระธรรมทูตยังมีข้อบกพร่องที่สำคัญที่ควรแก้ไขอยู่หลายจุดด้วยกัน ($\bar{X} = 3.23$) รองลงมาคือข้อที่ว่า หัวหน้าพระธรรมทูตเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อการปฏิบัติงานร่วมกันเสมอ ($\bar{X} = 3.19$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า นโยบายในการปฏิบัติงานที่กองงานพระธรรมทูตกำหนดไว้มีความชัดเจน ($\bar{X} = 3.13$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า แผนการปฏิบัติงานในสายงานพระธรรมทูตมีความสอดคล้องกับนโยบายของกองงานพระธรรมทูต ($\bar{X} = 3.11$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 3.11$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า นโยบายในการปฏิบัติงานในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผลจากการที่ท่านและคณะได้ปฏิบัติงานในปีที่ผ่านมา ๗ มาเป็นหลัก ($\bar{X} = 3.09$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า นโยบายในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตช่วยให้ปฏิบัติงานได้ตรงตามเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.08$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า สายงานการบังคับบัญชาในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตมีหลายลำดับขั้นแต่ก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.05$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตทุกครั้งเมื่อมีการปฏิบัติงานใหม่ ($\bar{X} = 3.01$) และข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อที่ว่า ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตมีความสอดคล้องกับสภาพ ของสังคมปัจจุบันดีแล้ว ($\bar{X} = 3.00$)

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2
ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ

ข้อ	ด้านความสัมพันธ์และการร่วมมือ	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ท่านได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ ในท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานอย่างดี	2.92	0.61	ปานกลาง
2.	ท่านได้รับความช่วยเหลือและการติดต่อประสานงาน จากผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี	2.82	0.72	ปานกลาง
3.	ท่านได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากพระและวัด ในท้องถิ่นที่ท่านปฏิบัติงานเสมอ	3.04	0.55	ปานกลาง
4.	ท่านได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากเจ้าคณะตำบล ในพื้นที่ที่ท่านปฏิบัติงานเสมอ	3.06	0.57	ปานกลาง
5.	ประชาชนในท้องถิ่นที่ท่านปฏิบัติงานให้ความสนใจ และให้ความร่วมมือในระดับต่ำ	2.98	0.72	ปานกลาง
6.	ท่านได้รับกรช่วยเหลือจากพระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติ งานด้วยกันเป็นอย่างดีเสมอ	3.15	0.54	ปานกลาง
7.	ท่านได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติงานจากหัวหน้า พระธรรมทูตด้วยจิตเมตตาเสมอ	3.26	0.55	มาก
8.	เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน หัวหน้าพระธรรมทูต ช่วยเหลือแก้ไข ทำให้ท่านคลายความคับข้องใจเสมอ	3.17	0.55	ปานกลาง
9.	การที่เพื่อนในงานพระธรรมทูตส่วนใหญ่เป็นมิตร กับท่าน ทำให้ท่านเกิดความอบอุ่นใจ	3.29	0.51	มาก
10.	เมื่อท่านเกิดปัญหาในเรื่องส่วนตัว เพื่อนร่วมงานมี ส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหาทำให้ท่านเกิดความสบายใจ	3.16	0.56	ปานกลาง
	รวม	3.08	0.37	ปานกลาง

จากตาราง 6 แสดงว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.08$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านนี้แล้วพบว่า มีข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากอยู่ 2 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ว่า การที่เพื่อนในงานพระธรรมทูตส่วนใหญ่เป็นมิตรกับท่านทำให้ท่านเกิดความอบอุ่นใจ ($\bar{X} = 3.29$) และข้อที่ว่า ได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติงานจากหัวหน้าพระธรรมทูตด้วยจิตเมตตาเสมอ ($\bar{X} = 3.26$) ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมีอยู่ 8 ข้อ เรียงลำดับดังต่อไปนี้คือ ข้อที่ว่า เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงานหัวหน้าพระธรรมทูตช่วยเหลือแก้ไข ทำให้คลายความคับข้องใจเสมอ ($\bar{X} = 3.17$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า เมื่อเกิดปัญหาในเรื่องส่วนตัวเพื่อนร่วมงานมีส่วนช่วยเหลือแก้ปัญหาก็ทำให้ท่านเกิดความสบายใจ ($\bar{X} = 3.16$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ได้รับการช่วยเหลือจากพระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานด้วยกันเป็นอย่างดีเสมอ ($\bar{X} = 3.15$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากเจ้าคณะตำบลในพื้นที่ที่ปฏิบัติงานเสมอ ($\bar{X} = 3.06$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากพระและวัดในท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานเสมอ ($\bar{X} = 3.04$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในระดับต่ำ ($\bar{X} = 2.98$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หน่วยราชการในท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานอย่างดี ($\bar{X} = 2.92$) และข้อที่ว่า ได้รับความช่วยเหลือและการติดต่อประสานงานจากผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน และผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 2.82$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน

ข้อ	ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	หัวหน้าพระธรรมทูตยอมรับผลการปฏิบัติงานของท่านเสมอ	3.17	0.58	ปานกลาง
2.	พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานกับท่านยอมรับในผลการปฏิบัติงานของท่านอย่างดี	3.18	0.52	ปานกลาง
3.	ท่านมีความภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา	3.47	0.56	มาก
4.	ประชาชนในท้องถิ่นให้ความศรัทธาและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของท่าน	3.16	0.50	ปานกลาง
5.	ผู้นำท้องถิ่นยกย่องและศรัทธาในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอย่างดี	3.04	0.57	ปานกลาง
6.	ท่านได้รับการยอมรับในการปฏิบัติงานทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน	3.02	0.65	ปานกลาง
7.	หัวหน้าพระธรรมทูตยอมรับในความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่าน ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์เสมอ	3.14	0.53	ปานกลาง
8.	พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานยอมรับในความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่านเพื่อที่จะปฏิบัติงานร่วมกันเสมอ	3.16	0.51	ปานกลาง
9.	การที่ท่านได้รับการยกย่องยอมรับจากพระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงาน ทำให้ท่านมีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป	3.25	0.52	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อ	ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
10.	การที่ผู้เข้ารับการอบรมมาขอความช่วยเหลือและขอคำแนะนำทั้งในเรื่องธรรมะ และเรื่องส่วนตัวนอกเวลาที่ท่านปฏิบัติงาน ช่วยเสริมให้ท่านมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น	3.33	0.53	มาก
	รวม	3.19	0.41	ปานกลาง

จากตาราง 7 แสดงว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.19$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านนี้แล้วพบว่า มีข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากอยู่ 2 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ว่า มีความภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = 3.47$) และข้อที่ว่า การที่ผู้เข้ารับการอบรมมาขอความช่วยเหลือและขอคำแนะนำทั้งในเรื่องธรรมะและเรื่องส่วนตัวนอกเวลาที่ท่านปฏิบัติงานช่วยเสริมให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 3.33$) ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมีอยู่ 8 ข้อ เรียงลำดับต่อไปนี้คือ ข้อที่ว่า การที่ท่านได้รับการยกย่องยอมรับจากพระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานทำให้มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป ($\bar{X} = 3.25$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานยอมรับในผลการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 3.18$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า หัวหน้าพระธรรมทูตยอมรับผลการปฏิบัติงานเสมอ ($\bar{X} = 3.17$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานยอมรับในความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อที่จะปฏิบัติงานร่วมกันเสมอ ($\bar{X} = 3.16$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ประชาชนในท้องถิ่นให้ความศรัทธาและเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของท่าน ($\bar{X} = 3.16$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า หัวหน้าพระธรรมทูตยอมรับในความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์เสมอ ($\bar{X} = 3.14$) และข้อที่ว่า ผู้นำท้องถิ่น

ยกย่องและศรัทธาในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอย่างดี ($\bar{X} = 3.04$) และข้อที่ว่า ได้รับการยอมรับในการปฏิบัติงานทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ($\bar{X} = 3.02$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ด้านความสำเร็จของงาน

ข้อ	ความสำเร็จของงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ผลของการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด	2.97	0.57	ปานกลาง
2.	คุณค่าของผลการปฏิบัติงานทำให้ท่านมีความตั้งใจที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับประชาชนต่อไป	3.28	0.75	มาก
3.	หัวหน้าพระธรรมทูตมีความพอใจในความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานของท่าน	3.13	0.52	ปานกลาง
4.	พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานกับท่านมีความพอใจในความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานร่วมกับท่าน	3.18	0.49	ปานกลาง
5.	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนมีความพึงพอใจในความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานของท่าน	3.16	0.49	ปานกลาง
6.	ท่านได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจากความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ	2.87	0.81	ปานกลาง
7.	ผลของการปฏิบัติงานทำให้ท่านและคณะพระธรรมทูตได้รับคำชมเชยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.07	0.58	ปานกลาง
8.	ผลจากการปฏิบัติงานทำให้ท่านและคณะพระธรรมทูตได้รับคำชมเชยจากแม่กองงานพระธรรมทูต	2.90	0.74	ปานกลาง

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อ	ด้านความสำเร็จของงาน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
9.	แม้ว่างานที่ท่านปฏิบัติจะมีปัญหาและอุปสรรค แต่ท่านก็สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้จนทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ	3.15	0.49	ปานกลาง
10.	ความสำเร็จของงานทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการให้ท่านปฏิบัติงานต่อไปอีก	3.09	0.57	ปานกลาง
	รวม	3.08	0.44	ปานกลาง

จากตาราง 8 แสดงว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านความสำเร็จของงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ($\bar{X} = 3.08$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในด้านนี้แล้วพบว่า มีข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากอยู่ 1 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ว่าคุณค่าของผลการปฏิบัติงานทำให้มีความตั้งใจที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับประชาชนต่อไป ($\bar{X} = 3.28$) ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางมีอยู่ 9 ข้อ เรียงลำดับดังต่อไปนี้คือ ข้อที่ว่า พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานมีความพอใจในความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.18$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนมีความพึงพอใจในความสำเร็จของผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.16$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า แม้ว่าจะงานที่ปฏิบัติจะมีปัญหาและอุปสรรค แต่ก็สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้จนทำให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ ($\bar{X} = 3.15$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า หัวหน้าพระธรรมทูตมีความพอใจในความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานของท่าน ($\bar{X} = 3.13$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ความสำเร็จของงานทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความต้องการให้ปฏิบัติงานต่อไปอีก ($\bar{X} = 3.09$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ผลของการปฏิบัติงานทำให้ท่านและคณะพระธรรมทูตได้รับคำชมเชยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.07$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ผลของการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างดี

($\bar{X} = 2.97$) ต่อไปเป็นข้อที่ว่า ผลการปฏิบัติงานทำให้ท่านและคณะพระธรรมทูตได้รับคำชมเชยจากแม่กองงานพระธรรมทูต ($\bar{X} = 2.90$) และข้อที่ว่าได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้นเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นอันเป็นผลเนื่องมาจากความสำเร็จของงานที่ปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.87$)

ตอนที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อทดสอบสมมติฐาน จำแนกตามตัวแปรที่วางไว้

การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามตัวแปรอายุ ระยะเวลาพรรษาที่บวช วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า “พระธรรมทูตที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน” ผลปรากฏในตาราง 9 ต่อไปนี้

ตาราง 9 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามอายุ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านสภาพในการปฏิบัติงาน และสวัสดิการที่ได้รับ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.50	0.25	0.77
	ภายในกลุ่ม	168	54.45	0.32	
	รวม	170	54.95		
ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.20	0.01	0.53
	ภายในกลุ่ม	168	32.06	0.19	
	รวม	170	32.26		

ตาราง 9 (ต่อ)

ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านการติดต่อสัมพันธ์และ การร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.17	0.08	0.60
	ภายในกลุ่ม	168	23.23	0.14	
	รวม	170	23.40		
ด้านการได้รับการยกย่อง ยอมรับในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	1.04	0.52	3.17
	ภายในกลุ่ม	168	27.70	0.16	
	รวม	170	28.74		
ด้านความสำเร็จของงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	1.00	0.50	2.61
	ภายในกลุ่ม	168	32.39	0.19	
	รวม	170	33.39		
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.50	0.25	1.58
	ภายในกลุ่ม	168	26.56	0.16	
	รวม	170	27.06		

จากตาราง 9 แสดงว่า พระธรรมทูตที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้

3.2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ที่ว่า “พระธรรมทูตที่มีพรรษาที่บวชต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน” ผลปรากฏดังตาราง 10 ต่อไปนี้

ตาราง 10 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกพรรษาที่บวช โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านสภาพในการปฏิบัติงาน และสวัสดิการที่ได้รับ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.22	0.11	0.34
	ภายในกลุ่ม	168	54.73	0.33	
	รวม	170	54.95		
ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.12	0.06	0.31
	ภายในกลุ่ม	168	32.14	0.19	
	รวม	170	32.26		
ด้านการติดต่อสัมพันธ์และ การร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.09	0.41	0.31
	ภายในกลุ่ม	168	23.31	0.16	
	รวม	170	23.40		
ด้านการได้รับการยกย่อง ยอมรับในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	1.42	0.41	4.36*
	ภายในกลุ่ม	168	27.32	0.16	
	รวม	170	28.74		
ด้านความสำเร็จของงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.94	0.47	2.43
	ภายในกลุ่ม	168	32.45	0.19	
	รวม	170	33.39		

ตาราง 10 (ต่อ)

ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.40	0.20	1.27
	ภายในกลุ่ม	168	26.66	0.16	
	รวม	170	27.06		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 10 แสดงว่า พระธรรมทูตที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวชต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของนิวแมน-คูลส์ (Newman Keuls) ผลปรากฏในตาราง 11 ต่อไปนี้

ตาราง 11 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวชต่างกัน ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงานเป็นรายคู่

ระยะเวลาพรรษาที่บวช	10 พรรษาลงมา 11-20 พรรษา มากกว่า 20 พรรษา			
	\bar{X}	2.96	3.16	3.25
10 พรรษาลงมา	2.96	-	0.20	0.29*
11-20 พรรษา	3.16		-	0.09
มากกว่า 20 พรรษา	3.25			-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 11 พบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างพระธรรมทูตที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวช 10 พรรษาลงมา กับพระธรรมทูตที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวชมากกว่า 20 พรรษา โดยที่พระธรรมทูตที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวชมากกว่า 20 พรรษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าพระธรรมทูตที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวช 10 พรรษาลงมา

3.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ที่ว่า “พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน” ผลปรากฏดังตาราง 12 ต่อไปนี้

ตาราง 12 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านสภาพในการปฏิบัติงาน และสวัสดิการที่ได้รับ	ระหว่างกลุ่ม	3	3.94	1.31	4.30*
	ภายในกลุ่ม	167	54.01	0.31	
	รวม	170	57.95		
ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	3	2.59	0.86	4.85*
	ภายในกลุ่ม	167	29.67	0.18	
	รวม	170	32.26		
ด้านการติดต่อสัมพันธ์และ การร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	3	2.52	0.84	6.73*
	ภายในกลุ่ม	167	20.88	0.13	
	รวม	170	23.40		
ด้านการได้รับการยกย่อง ยอมรับในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	3	3.95	0.32	8.87*
	ภายในกลุ่ม	167	24.79	0.15	
	รวม	170	28.74		
ด้านความสำเร็จของงาน	ระหว่างกลุ่ม	3	4.35	0.45	8.34*
	ภายในกลุ่ม	167	29.04	0.17	
	รวม	170	33.39		

ตาราง 12 (ต่อ)

ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	3	3.07	1.02	7.13*
	ภายในกลุ่ม	167	23.98	0.14	
	รวม	170	27.06		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 12 แสดงว่า พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของนิวแมน-คูลส์ (Newman Keuls) ผลปรากฏในตาราง 13-18 ต่อไปนี้

ตาราง 13 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษาทางโลก	\bar{X}	มัธยมศึกษาตอนปลาย	มัธยมศึกษาตอนต้น	ประถมศึกษา	สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
		2.76	3.00	3.09	3.30
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2.76	-	0.24	0.33*	0.54*
มัธยมศึกษาตอนต้น	3.00		-	0.09	0.30*
ประถมศึกษา	3.09			-	0.20
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3.30				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 13 พบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นประถมศึกษา โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นประถมศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับ

สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตาราง 14 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษาทางโลก	\bar{X}	มัธยมศึกษาตอนปลาย	มัธยมศึกษาตอนต้น	ประถมศึกษา	สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
		2.69	2.79	2.89	3.23
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2.69	-	0.10	0.20	0.54*
มัธยมศึกษาตอนต้น	2.79		-	0.10	0.44*
ประถมศึกษา	2.89			-	0.34
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3.23				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 14 พบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตด้านสภาพการ ปฏิบัติและสวัสดิการที่ได้รับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับระดับสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ตาราง 15 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นด้านนโยบายการปฏิบัติงาน
ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษาทางโลก	\bar{X}	มัธยมศึกษา	มัธยมศึกษา	ประถมศึกษา	สูงกว่า
		ตอนปลาย	ตอนต้น		มัธยมศึกษา ตอนปลาย
	\bar{X}	2.75	3.10	3.11	3.27
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2.75	-	0.35	0.36*	0.52*
มัธยมศึกษาตอนต้น	3.10		-	0.01	0.17
ประถมศึกษา	3.11			-	0.16
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3.27				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 15 พบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตด้านนโยบายการปฏิบัติงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นประถมศึกษา โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตาราง 16 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษาทางโลก	\bar{X}	มัธยมศึกษาตอนปลาย	มัธยมศึกษาตอนต้น	ประถมศึกษา	สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
		2.78	2.98	3.16	3.17
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2.78	-	0.20	0.38*	0.39*
มัธยมศึกษาตอนต้น	2.98		-	0.18	0.19
ประถมศึกษา	3.16			-	0.01
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3.17				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 พบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นประถมศึกษา โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับ ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตาราง 17 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษาทางโลก	\bar{X}	มัธยมศึกษาตอนปลาย	มัธยมศึกษาตอนต้น	ประถมศึกษา	สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
		2.81	3.14	3.21	3.44
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2.81	-	0.33*	0.40*	0.63*
มัธยมศึกษาตอนต้น	3.14		-	0.07	0.30*
ประถมศึกษา	3.21			-	0.23
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3.44				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 17 พบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตด้านการ ได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นประถมศึกษา โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นประถมศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กับระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษา

ทางโลกระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตาราง 18 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความคิดเห็นด้านความสำเร็จของงานระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันเป็นรายคู่

วุฒิการศึกษาทางโลก	\bar{X}	มัธยมศึกษาตอนปลาย	มัธยมศึกษาตอนต้น	ประถมศึกษา	สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย
		2.75	2.98	3.09	3.38
มัธยมศึกษาตอนปลาย	2.75	-	0.20	0.34*	0.63*
มัธยมศึกษาตอนต้น	2.98		-	0.14	0.43*
ประถมศึกษา	3.09			-	0.29
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3.38				-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 18 พบความแตกต่างของความคิดเห็นในด้านความสำเร็จของงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ระหว่างพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นประถมศึกษา โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นประถมศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลายกับระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกับระดับชั้นสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยที่พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่สูงกว่าพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

3.4 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ที่ว่า “พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน” ผลปรากฏในตาราง 19 ต่อไปนี้

ตาราง 19 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

ข้อ	ความคิดเห็น	นักธรรม		เปรียญธรรม		t
		\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	
1.	ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ	2.93	0.59	2.79	0.48	1.31
2.	ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	3.13	0.45	2.99	0.38	1.61
3.	ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ	3.13	0.36	2.90	0.36	3.43*
4.	ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน	3.23	0.42	3.06	0.34	2.23
5.	ด้านความสำเร็จของงาน	3.13	0.45	2.91	0.39	2.66*
	รวม	3.11	0.41	2.93	0.34	2.41

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 19 แสดงว่า พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ และด้านความสำเร็จของงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.5 การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 ที่ว่า “พระธรรมทูตที่มีประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้านแตกต่างกัน” ผลปรากฏในตาราง 20 ต่อไปนี้

ตาราง 20 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวน

ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านสภาพในการปฏิบัติงาน และสวัสดิการที่ได้รับ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.13	0.07	0.20
	ภายในกลุ่ม	168	54.82	0.33	
	รวม	170	54.95		
ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.03	0.02	0.09
	ภายในกลุ่ม	168	32.23	0.19	
	รวม	170	32.26		
ด้านการติดต่อสัมพันธ์และ การร่วมมือ	ระหว่างกลุ่ม	2	0.12	0.06	0.43
	ภายในกลุ่ม	168	23.28	0.14	
	รวม	170	23.40		

ตาราง 20 (ต่อ)

ความคิดเห็น	แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านการได้รับการยกย่อง ยอมรับในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.64	0.32	1.91
	ภายในกลุ่ม	168	28.74	0.17	
	รวม	170	28.74		
ด้านความสำเร็จของงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.16	0.08	0.40
	ภายในกลุ่ม	168	33.23	0.20	
	รวม	170	33.39		
รวมทุกด้าน	ระหว่างกลุ่ม	2	0.07	0.03	0.21
	ภายในกลุ่ม	168	26.99	0.16	
	รวม	170	27.06		

จากตาราง 20 แสดงว่า พระธรรมทูตที่มีประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้านแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน
เผยแผ่พระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของพระธรรมทูตในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวม 5 ด้านคือ ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน และด้านความสำเร็จของงาน มีรายละเอียดดังปรากฏในตาราง 21-22 ต่อไปนี้

ตาราง 21 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระธรรมทูต

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
<u>ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ</u>		
1. ขาดความพร้อมในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน เช่น บุคลากร เครื่องใช้	12	7.02
2. ขาดการประสานงานในการปฏิบัติงาน	9	5.26
3. จำนวนพระธรรมทูตมีน้อยไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	8	4.68
4. สวัสดิการที่ได้รับยังไม่เหมาะสม	8	4.68
<u>ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน</u>		
1. นโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน	10	5.85
2. ผู้กำหนดนโยบายไม่ทราบสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานที่แท้จริง	6	3.51
<u>ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ</u>		
1. ขาดความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานราชการ	9	5.26
2. ผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับงานของพระธรรมทูต	2	1.17

ตาราง 21 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
<u>ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการปฏิบัติงาน</u>		
1. ได้รับความยอมรับในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน อยู่ในระดับน้อย	11	6.44
2. ปฏิบัติงานโดยไม่ทราบกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนทำให้การเตรียมตัว เพื่อปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับวัยและวุฒิของกลุ่มเป้าหมาย	7	4.09
3. พระผู้ใหญ่ให้ความสนใจน้อย	1	0.58
<u>ด้านความสำเร็จของงาน</u>		
1. ยังไม่บรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง	4	2.34
2. ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนสมณศักดิ์แตกต่างกัน	2	1.17

จากตาราง 21 แสดงว่า จากพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 171 รูป มีผู้ตอบคำถามในด้านปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำนวนน้อย ซึ่งจากจำนวนผู้ที่ตอบมานั้นพอกล่าวได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในด้านสภาพการปฏิบัติและสวัสดิการที่ได้รับ พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับขาดความพร้อมในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน เช่น บุคลากร เครื่องใช้ และสถานที่ จำนวน 12 รูป คิดเป็นร้อยละ 7.02 รองลงมา ได้แก่ ขาดการประสานงานในการปฏิบัติงานจำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.26 พระธรรมทูตมีน้อยไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานจำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.68 และสวัสดิการที่ได้รับยังไม่เหมาะสมจำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.68 ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบันจำนวน 10 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.85 รองลงมาได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายไม่ทราบสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานที่แท้จริงจำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.51 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับขาดความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากหน่วยราชการ

จำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 5.26 รองลงมาได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับงาน พระธรรมทูตจำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.17 ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการปฏิบัติงาน พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับได้รับความยอมรับในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนอยู่ในระดับน้อยจำนวน 11 รูป คิดเป็นร้อยละ 6.44 รองลงมาได้แก่ ปฏิบัติงานโดยไม่ทราบกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจนทำให้การเตรียมตัวเพื่อปฏิบัติงานไม่สอดคล้องกับวัยและวุฒิของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.09 และ พระผู้ใหญ่ให้ความสนใจน้อยจำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.58

สำหรับด้านความสำเร็จของงาน พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับยังไม่บรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริงจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.34 รองลงมาได้แก่ ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้น เลื่อนสมณศักดิ์แตกต่างกันจำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.17

ตาราง 22 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต

ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
<u>ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ</u>		
1. ควรจัดความพร้อมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม	6	3.51
2. เน้นการประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ	6	3.51
3. จัดอบรมเพื่อเพิ่มจำนวนพระธรรมทูตให้มากขึ้น	4	2.32
4. ควรปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับสภาพ ปัจจุบัน	2	1.17
<u>ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน</u>		
1. ควรปรับยุทธศาสตร์และนโยบายในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับ สังคมปัจจุบัน	7	4.09
2. ควรต้องมีการกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้บริหาร	3	1.75
<u>ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ</u>		
1. ควรประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ	6	3.51
2. ควรเน้นให้ชุมชน หน่วยงานราชการและเอกชนเห็นความจำเป็น และความสำคัญของงานพระธรรมทูต	4	2.32
<u>ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการปฏิบัติงาน</u>		
1. พระผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจในการปฏิบัติงานพระธรรมทูตมากขึ้น	7	4.09
2. ควรปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย	2	1.17
<u>ด้านความสำเร็จของงาน</u>		
1. ควรกำหนดจุดมุ่งหมายที่สามารถปฏิบัติงานอย่างแท้จริง	3	1.75
2. ควรได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นตามความเหมาะสม	1	0.58

จากตาราง 22 แสดงว่า จากพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 171 รูป มีผู้ตอบคำถามในด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำนวนน้อย ซึ่งจากจำนวนผู้ที่ตอบมานั้นพอกล่าวได้ว่า ข้อเสนอแนะในด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับควรจัดความพร้อมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสมจำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.51 รองลงมาได้แก่ เน้นการประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.51 จัดอบรมเพื่อเพิ่มจำนวนพระธรรมทูตให้มากขึ้นจำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.32 และควรปรับปรุงสวัสดิการและค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน จำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.17 ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับควรปรับยุทธศาสตร์และนโยบายในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.09 รองลงมาได้แก่ ควรมีการกำหนดนโยบายร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติกับผู้บริหารจำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.75 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับควรประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 3.51 รองลงมาได้แก่ ควรเน้นให้ชุมชน หน่วยงานราชการและเอกชนเห็นความจำเป็นและความสำคัญของงานพระธรรมทูต จำนวน 4 รูป คิดเป็นร้อยละ 2.32 ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการปฏิบัติงาน พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพระผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจในการปฏิบัติงานพระธรรมทูตมากขึ้น จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 4.09 รองลงมาได้แก่ ควรปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 2 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.17

สำหรับด้านความสำเร็จของงาน พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรกำหนดจุดมุ่งหมายที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 1.75 รองลงมาได้แก่ ควรได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นตามความเหมาะสม จำนวน 1 รูป คิดเป็นร้อยละ 0.58

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวม 5 ด้านคือ ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน และด้านความสำเร็จของงาน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามตัวแปรคือ ระยะเวลาพรรษาที่บวช วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต
3. เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายที่ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ พระธรรมทูตสายที่ 2 ซึ่งปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน 7 จังหวัดคือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี จำนวน 190 รูป
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากประชากรข้างต้น ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ในอัตราส่วนร้อยละ 90 ของจำนวนพระธรรมทูตในแต่ละจังหวัด ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 171 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 50 ข้อ และมีข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตรวม 5 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยให้พระธรรมทูตที่มาประชุมตอบแบบสอบถามคืนมาครบ 171 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของทั้งหมด
2. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบ และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เสร็จแล้ววิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน โดยใช้ t-test ทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างค่าคะแนนเฉลี่ยของสองกลุ่มตัวอย่าง และทดสอบค่าความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่าสองกลุ่มโดยใช้ F-test วิเคราะห์ความแปรปรวนตัวประกอบทางเดียว รวมทั้งทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ใช้ Studentized - p - Statistic ตามตัวแปรสถานภาพพระธรรมทูตคือ อายุ ระยะเวลาพรรษาที่บวช วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต และวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

1. พระธรรมทูตสายที่ 2 ที่ปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 พรรษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.10 รองลงมาได้แก่ ระหว่าง 20-40 พรรษา และ 61 พรรษาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 29.80 และ 21.10 ตามลำดับ

ส่วนระยะเวลาพรรษาที่บวช ส่วนใหญ่พระธรรมทูตมีระยะเวลาพรรษาที่บวชมากกว่า 20 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 59.10 รองลงมาได้แก่ ระหว่าง 11-20 พรรษา และ 10 พรรษาลงมา คิดเป็นร้อยละ 30.40 และ 10.50 ตามลำดับ

ในด้านวุฒิการศึกษาทางโลก พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 52.00 รองลงมาได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 24.00

สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 15.20 และมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 8.80 ในขณะที่เดียวกันพระธรรมทูตส่วนใหญ่ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม ซึ่งจบนักธรรมมากที่สุด ร้อยละ 78.90 และมีเพียงร้อยละ 21.10 ที่จบการศึกษาปริญญาธรรม

นอกจากนี้ พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตระหว่าง 6-15 พรรษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.80 รองลงมาได้แก่ มากกว่า 15 พรรษา และ 5 พรรษาลงมา คิดเป็นร้อยละ 23.40 และ 22.80 ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.07$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระธรรมทูตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับได้แก่

2.1 ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน ($\bar{X} = 3.19$)

2.2 ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.10$)

2.3 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ ($\bar{X} = 3.08$)

2.4 ด้านความสำเร็จของงาน ($\bar{X} = 3.08$)

2.5 ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ ($\bar{X} = 2.90$)

3. เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำแนกตามตัวแปร ปรากฏผลดังนี้

3.1 พระธรรมทูตที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

3.2 พระธรรมทูตที่มีระยะเวลาที่บวชต่างกัน มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

3.4 พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ และด้านความสำเร็จของงาน ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 พระธรรมทูตที่มีประสบการณ์งานพระธรรมทูตต่างกันมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีดังนี้

4.1 สภาพปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ ขาดความพร้อมในพื้นที่ปฏิบัติงาน เช่น บุคลากร เครื่องใช้ และสถานที่ ขาดการประสานงานในการปฏิบัติงานนโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน ขาดความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานราชการ ได้รับการยอมรับในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนอยู่ในระดับน้อย และยังไม่บรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง

4.2 ข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ ควรจัดความพร้อมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม เน้นการประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ควรปรับยุทธศาสตร์และนโยบายในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ควรประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และพระผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจในการปฏิบัติงานพระธรรมทูตให้มากขึ้น

อภิปรายผล

ผลของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้คือ

1. พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นในระดับปานกลางค่อนข้างสูงทุกข้อ ยกเว้นด้านสภาพ

การปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ ซึ่งมีความคิดเห็นในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ สาเหตุที่มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง อาจมาจากปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระดับอายุและระยะเวลาพรรษาที่บวช รวมไปถึงประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต ค้นพบว่าอยู่ในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอายุ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุสูงกว่า 40 พรรษาขึ้นไป จึงทำให้มีประสบการณ์ในชีวิตสูง สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้แล้วจากการที่พระธรรมทูตในกลุ่มนี้ส่วนมากมีระยะเวลาพรรษาที่บวชระยะยาวเกินกว่า 20 พรรษา ซึ่งก็เป็นส่วนช่วยทำให้พระธรรมทูตที่บวชนานมีความมั่นใจในบทบาทหน้าที่ของสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มาก จึงเป็นผลทำให้พระสงฆ์กลุ่มนี้มีความมั่นใจว่าสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้อย่างดีซึ่งสอดคล้องกับแนวทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ใหญ่ที่ว่าผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์สูงกว่า ย่อมมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานสูงกว่า โนลส์ (ฮันดา นพคุณ. 2527 : 20; อ้างอิงมาจาก Knowles. 1954 : 65) กล่าวว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งทรัพยากรอันมีค่าสำหรับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และสอดคล้องกับแนวคิดของศาสตราจารย์ เคย์ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2524 : 204 - 206; อ้างอิงมาจาก Day. 1971) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญมากในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่คือ การมีประสบการณ์ที่มีคุณค่ายิ่งของผู้ใหญ่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใหญ่นำเอาคุณค่าเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด เพ็งอุดม (2535 : 48 - 49) ที่ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามพระสนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่สี่กระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม และพบว่าโดยรวมพระสงฆ์มีบทบาทต่อการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลางค่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม (2519 : 103 - 105) ที่ได้ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญต่อการให้การศึกษาและเผยแผ่ธรรมะของพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ส่วนในข้อที่พบว่าพระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากงานพระธรรมทูตเป็นงานที่เกิดอยู่ในช่วงหลัง จึงไม่เป็นที่รู้จักและขาดฐานของการสนับสนุนเท่าที่ควรจะเป็น รวมถึงการเป็นที่ยอมรับแก่พระสงฆ์ที่เป็นผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตของกรมการศาสนา (2534 : 9 - 10) โดยพบว่า ปัญหาอุปสรรคใน

การปฏิบัติงานและสวัสดิการ ได้แก่ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเดินทางไม่สะดวก ขาดพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง งบประมาณไม่เพียงพอและสวัสดิการที่ได้รับยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ คำจัด จันทวงษ์โส (2536 : 98) ที่ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนหลักสูตรระดับสูง ของศูนย์การศึกษาพุทธศาสนาวินิจฉัยเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งผลจากการวิจัยพบว่า งบประมาณในการดำเนินการได้รับจัดสรรจากกรมศาสนาเพียงเล็กน้อยคือไม่เกิน 10,000 บาทต่อปี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ อภินิชฐ์ โพธิ์ทอง (2537 : 96 - 97) ที่ได้ทำการวิจัยงานการศึกษานอกโรงเรียนที่ดำเนินงานโดยพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร และพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ ได้แก่ การขาดงบประมาณและอุปกรณ์ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดการประสานงานและการประชาสัมพันธ์ที่ดี

2. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีอายุต่างกัน พบว่า พระธรรมทูตสายที่ 2 มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะพระธรรมทูตส่วนใหญ่เป็นพระที่อยู่ในระหว่าง 41-60 ปี เป็นส่วนมาก ซึ่งถือเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ฉะนั้นความคิดเห็นจึงอาจจะมีคล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาผู้ใหญ่ของ ฮาวิกเฮิสท์ (เชียร์ศรี วิวิธสิริ. 2534 : 60 - 63; อ้างอิงมาจาก Havighurst. n.d.) ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์เกี่ยวกับภารกิจเชิงพัฒนาการของผู้ใหญ่วัยกลางคน ซึ่งผู้ใหญ่จะมีความต้องการและภารกิจเชิงพัฒนาการต่าง ๆ ที่คล้ายคลึงกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางเยาว์ ปิฎกัรชต์ (2532 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา โดยพบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุตามปีปฏิทินต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งเช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ประวิตร ทับเที่ยง (2535 : 57) ที่ศึกษาทัศนคติของเจ้าอาวาสที่มีต่องานการศึกษานอกโรงเรียนในภาคคณะสงฆ์ 13 โดยพบว่าเจ้าอาวาสที่มีกลุ่มอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมงานการศึกษานอกโรงเรียนด้านการให้บริการข่าวสารข้อมูลไม่แตกต่างกัน

3. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีพรรษาที่บวชต่างกันพบว่า พระธรรมทูตมีระยะเวลาพรรษาที่บวช 10 พรรษาลงมา 11-20 พรรษา และมากกว่า 20 พรรษา มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะมีปัจจัยในด้านอื่นที่ส่งผลแทรกซ้อนและมีผลต่อความคิดเห็นของพระธรรมทูตโดยตรง เช่น วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม ประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต และการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ (Theory of Human Motivation) ของมาสโลว์ (เจียรศรี วิวิธสิริ. 2534 : 130 - 131; อ้างอิงมาจาก Abraham H. Maslow. n.d.) ที่ได้กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ในขั้นที่ 4 และขั้นที่ 5 ว่ามนุษย์ย่อมต้องการได้รับการยกย่องยอมรับในคุณค่าของความสามารถและศักยภาพจากประสบการณ์ของตน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อกนิษฐ์ โพธิ์ทอง (2537 : 71, 126) ที่ได้ทำการวิจัยงานการศึกษานอกโรงเรียนที่ดำเนินงานโดยพระสงฆ์ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่าพระสงฆ์ที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวชต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการจัดกิจกรรมและบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนที่จัดให้กับประชาชนโดยทั่วไปไม่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อความคิดเห็นของพระสงฆ์ เช่น ระยะเวลาที่อยู่วัด และระดับการศึกษา เป็นต้น

4. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน พบว่า พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลก ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน ย่อมจะส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ทักษะ ประสบการณ์ และวิสัยทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแตกต่างกันโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทฤษฎีเกี่ยวกับผู้ใหญ่ที่ว่า ผู้ใหญ่ที่มีการศึกษาแตกต่างกันย่อมจะมีความคิดเห็นต่างกัน ซึ่งบรูเนอร์ (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. 2524 : 3; อ้างอิงมาจาก Bruner. n.d.) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นความจริงองกามและการพัฒนาสมรรถภาพต่าง ๆ รวมทั้ง

เป็นการช่วยให้ศักราชอื่น ๆ สมบูรณ์ด้วย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางเยาว์ ปิฎกัรัชต์ (2532 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา โดยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกันมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กำจัด จันทวงษ์โส (2536 : 69) และอกนิษฐ์ โพธิ์ทอง (2537 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้ใหญ่ที่มีระดับการศึกษาต่างกันจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

5. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน พบว่า โดยรวมพระธรรมทูตที่มีวุฒิศึกษานักธรรมและพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะวุฒิการศึกษาทางธรรมของคณะสงฆ์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นไปทางด้านปริยัติธรรม ทั้งในแผนกธรรมและแผนกบาลี ซึ่งเนื้อหาสาระจะให้ความสำคัญในเรื่องการปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยอาศัยหลักธรรมและคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นหลัก ประกอบกับพระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน ต่างก็เป็นพระธรรมทูตที่มีระยะเวลาพรษาที่บวชเป็นเวลานาน ย่อมจะมีประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี นอกจากนี้พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกันต่างก็ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติภารกิจดังกล่าวร่วมกันตลอดเวลา จึงย่อมได้รับการปรึกษาหารือหรือพิจารณาตัดสินใจในการปฏิบัติงานร่วมกัน ดังนั้นจึงส่งผลให้พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นางเยาว์ ปิฎกัรัชต์ (2532 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประวิตร ทับเที่ยง (2535 : 92) ที่ได้ทำการศึกษาทัศนคติของเจ้าอาวาสที่มีต่องานการศึกษานอกโรงเรียนในภาคคณะสงฆ์ 13 โดยพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน คือ

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมและวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน ไม่แตกต่างกันเช่นกัน

6. เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตที่มีประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตต่างกัน พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะพระสงฆ์ที่จะได้รับมอบหมายให้เป็นพระธรรมทูตเพื่อปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น จะต้องเป็นพระสงฆ์ที่ได้รับการพิจารณาคัดเลือกและผ่านการฝึกอบรมและปฐมนิเทศในงานพระธรรมทูต จากกองงานพระธรรมทูต กรมการศาสนา ทุกรูป นอกจากนี้พระธรรมทูตส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีวุฒิทางการศึกษาทั้งในทางโลกและทางธรรม สำหรับทางธรรมนั้นพระธรรมทูตทุกรูปล้วนมีวุฒิการศึกษาทั้งที่ศึกษาเล่าเรียนทางนักธรรม และเปรียญธรรม ประกอบกับพระธรรมทูตส่วนใหญ่จะเป็นพระสงฆ์ที่มีระยะเวลาพรรษาที่บวชมาเป็นเวลานานจึงย่อมมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นระยะเวลานานเช่นกันด้วยเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จึงส่งผลให้พระธรรมทูตที่มีประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้โดย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประวิตร ทับเที่ยง (2535 : 103) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าของเจ้าอาวาสที่มีต่องานการศึกษานอกโรงเรียนในภาคคณะสงฆ์ 13 โดยพบว่าพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์หรือระยะเวลาที่เป็นเจ้าอาวาสต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

7. ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระธรรมทูตส่วนใหญ่ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในเรื่องการขาดความพร้อมในพื้นที่ที่ปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากปัญหาด้านบุคลากร เครื่องใช้ และสถานที่ ขาดการประสานงานในการปฏิบัติงาน จำนวนพระธรรมทูตมีน้อยไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน สวัสดิการที่ได้รับยังไม่เหมาะสม นโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคม ปัจจุบัน ขาดความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานทางราชการ การได้รับความยอมรับในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนอยู่ในระดับน้อย และยังไม่บรรลุจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในการปฏิบัติงานของ

พระธรรมทูตซึ่งส่วนใหญ่จำเป็นจะต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งมีสภาพความพร้อมของแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงย่อมประสบกับปัญหาที่เกี่ยวกับความพร้อม นอกจากนี้เนื่องจากจำนวนพระธรรมทูตมีน้อยจึงทำให้การปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

8. ในด้านข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาพระธรรมทูตส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ได้แก่ ควรจัดความพร้อมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม ควรปรับยุทธศาสตร์และนโยบายในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ควรประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ พระผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจในการปฏิบัติงานพระธรรมทูตมากขึ้น และต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะในการปฏิบัติงานใด ๆ ในองค์กรเพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้ต้องมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดนั้นจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจหรือความพึงพอใจในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรผู้ปฏิบัติในทุกด้าน เช่น ความพร้อมในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ความชัดเจนของนโยบายและเป้าหมายในการทำงานความเหมาะสมของสวัสดิการและค่าตอบแทน และการได้รับการพิจารณาความดีความชอบตามความเหมาะสม เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตโดยตรง

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ

จากผลการศึกษาความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรนำมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ได้ดังนี้ คือ

1. พระสงฆ์มีความพอใจในการปฏิบัติงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน และมีความไม่พอใจในการปฏิบัติงานนั้นจะมีเพียงบางส่วน ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานจัดการอบรม ถ่ายทอดข้อมูลการปฏิบัติไปสู่ปวงชน จัดระบบการให้รางวัลเชิดชูยกย่องกับพระธรรมทูตที่ปฏิบัติงานได้ผลดี และพิจารณาไปปรับแก้ไขการปฏิบัติงานด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับให้แก่พระสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้มีกำลังใจและมีช่องทางที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. จากการที่พบว่ามีปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ เช่น ด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การประสานงาน นโยบาย การประชาสัมพันธ์ จึงควจะหาทางแก้ปัญหาโดยของงบประมาณเพิ่มขึ้น เพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติงาน ประชาสัมพันธ์ จัดโครงการประสานงานกับหน่วยงานอื่น รวมทั้งทำการปรับนโยบายและหลักในการทำงานให้ยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าต่อไปเกี่ยวกับความต้องการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในท้องถิ่นต่าง ๆ ของพระธรรมทูตเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการจัดการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เหมาะสมกับความต้องการในท้องถิ่นต่าง ๆ
2. ควรศึกษาความคิดเห็นของหัวหน้าสายหรือหัวหน้าพระธรรมทูตในระดับต่าง ๆ เกี่ยวกับนโยบายและเป้าหมายในการปฏิบัติงานเผยแพร่พระพุทธศาสนา เพื่อนำผลมาใช้ในการวางแผนงานพระธรรมทูตต่อไป
3. ควรศึกษาในเรื่องของการติดตามผลของการปฏิบัติงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต
4. ควรศึกษาเกี่ยวกับการยอมรับของประชาชนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านนี้ และทำให้สามารถปรับแก้ไขการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้
5. ควรมีการศึกษาศึกษาหารูปแบบการร่วมมือกันของหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดดำเนินการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต ทั้งนี้เพื่อจะได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของพระธรรมทูตต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศาสนา, กรม. "การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบัน," ใน จุลสารเผยแพร่และ
ประชาสัมพันธ์. 1 (พิเศษ) 2534.
- _____ . "งานด้านพระธรรมทูต," ใน เอกสารประกอบการประชุมสัมมนา
ศึกษาศึกษาจังหวัดและหัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการศาสนาและวัฒนธรรมของ
จังหวัด. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, 2534. อัดสำเนา.
- _____ . ศาสนพิธีฉบับกรมการศาสนา. กรุงเทพฯ : ธีรพงษ์การพิมพ์, 2528.
- _____ . เอกสารสรุปผลงานของพระธรรมทูตในประเทศ ประจำปี 2533. กรุงเทพฯ :
ฝ่ายเผยแพร่พระพุทธศาสนา กองศาสนศึกษา, 2535.
- กัจจก จันทพงษ์โส. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ของผู้เรียนหลักสูตรระดับสูงของศูนย์ศึกษาพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขต
กรุงเทพมหานคร. ปริญญาณีพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา
- โกศลย์ ตั้งใจ. การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในเขต
จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,
2533.
- เจียมพงษ์ วงศ์ธรรม. บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- _____ . สัมมนาปัญหาและการวิจัยทางการศึกษาผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

- นางเยาว์ ปิฎกวัชรต์. บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมวัฒนธรรมพื้นบ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสงขลา. ปริญญาโท ศศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2532. อัดสำเนา.
- บำรุง สุขพรรณ. พฤติกรรมการรับข่าวสารจากสื่อมวลชนของพระสงฆ์มีอิทธิพลต่อการเผยแพร่และพัฒนาความคิดจิตใจของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 4 (จังหวัดอุดรธานี). รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525. อัดสำเนา.
- ประวิตร ทับเที่ยง. การศึกษาทัศนคติของเจ้าอาวาสที่มีต่องานการศึกษาออกโรงเรียนในภาคคณะสงฆ์ 13. ปริญญาโท ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- พระครูสุธรรมสุนทร. “ทางเสื่อมของมนุษย์,” มิตรครู. (34) : 6-8 ; กุมภาพันธ์ 2535.
- พระราชวรมุณี (ประยुทธ ปยุตโต). “ปัญหาและภารกิจของพระสงฆ์ในปัจจุบัน,” วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ฉบับพิเศษ. : 9 ; สิงหาคม 2509.
- _____. สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2527.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2531.
- พินิจ ลาภานานนท์. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉินึก. พื้นฐานของสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ของการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอกลักษณ์ดีไซน์, 2533.
- ไพศาล อัดโสภณ. ความเป็นไปได้ในการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้ทางประชากรศึกษาด้วยการสอดแทรกในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาของเจ้าอาวาสในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2526. อัดสำเนา.

มูลนิธิธรรมกาย. “อบรมพระธรรมทูตเตรียมเผยแผ่ธรรมะ,” กัลยาณมิตร. 5(68) :

1-8 ; กรกฎาคม 2535.

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศึกษาพร,
2528.

เลขานุการกองงานพระธรรมทูต, สำนักงาน. ระเบียบกองงานพระธรรมทูต.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.

สมคิด เฟ็งอุดม. การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามทรรศนะของ
พระสงฆ์และเจ้าหน้าที่สี่กระทรวงหลักระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม.

ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์

นักพัฒนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์สวย, 2530.

สุภา นวกรรมิก. การสำรวจกิจกรรมของพระสงฆ์ในภาคคณะสงฆ์ 2 เกี่ยวกับการศึกษา

นอกโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

2528. อัดสำเนา.

สุภาพร วนานวัช. แรงจูงใจที่ทำให้พระภิกษุและสามเณรร่วมในการพัฒนาชุมชนอำเภอ

แก่งคอย จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

เกษตรศาสตร์, 2516. อัดสำเนา.

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์. การศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : บุรพาสาสัน, 2528.

_____. หลักการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2524.

อกนิษฐ์ โพธิ์ทอง. งานการศึกษานอกโรงเรียนที่ดำเนินงานโดยพระสงฆ์ในเขต

กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

อุ้นตา นพคุณ. การเรียนการสอนผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ :

กรุงสยามการพิมพ์, 2527.

Cronbach, L. J. Essential of Psychological Testing. 3 rd ed. New York :
Harper and Row, 1970.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

1. พระราชธรรมโสภณ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี
2. รศ. เขียวศรี วิวิธศิริ ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
3. คร. เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
4. คร. เจริญผล สุวรรณโชติ ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ
5. นายธัญชัย ปกป้อง ศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย
หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

(สำเนา)

ที่ ทม 1007/4740

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

25 ตุลาคม 2536

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

นมัสการ เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายจิรวัดน์ นาคพนม เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้ที่มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ ปริญญานิพนธ์ เรื่อง ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ. เชียรศรี วิวิธสิริ

ประธาน

ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนึก

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าพระคุณเจ้าจะให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่พระคุณเจ้าจะโปรดให้แก่ นิสิตผู้นี้ ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ศิริยุภา พูลสุวรรณ

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-4119

(สำเนา)

ที่ ทม 1007/4740

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

25 ตุลาคม 2536

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ดร.เจริญผล สุวรรณโชติ

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายจิรวัดน์ นาคพนม เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้ที่มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ. เชียรศรี วิวิธสิริ

ประธาน

ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนึก

กรรมการ

สิ่งที่นิตินิติใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่ นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ศิริยุภา พูลสุวรรณ

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-4119

(สำเนา)

ที่ ทม 1007/4740

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

25 ตุลาคม 2536

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายจิรวุฒิ นาคพนม เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้ที่มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ. เชียรศรี วิวิธศิริ

ประธาน

ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนึก

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ศิริยุภา พูลสุวรรณ

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-4119

(สำเนา)

ที่ ทม 1007/4570-0576

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

8 กุมภาพันธ์ 2537

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์

นั้สการ เจ้าคณะจังหวัด

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายจิรวุฒน์ นาคพนม เป็นนิติระดับปริญญาโท วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำปริญญาานิพนธ์เรื่อง ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รศ. เชียรศรี วิวิธศิริ

ประธาน

ดร.เพ็ญแข ประจันปัจจนิก

กรรมการ

สิ่งที่นิติใคร่ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอให้พระธรรมทูต ตอบแบบสอบถาม ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2537 เพื่อเป็นข้อมูลในการทำปริญญาานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าพระคุณเจ้าจะให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่พระคุณเจ้าจะโปรดให้แก่ นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

ศิริยุภา พูลสุวรรณ

(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 258-4119

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามการวิจัย

ความคิดเห็นของพระธรรมทูต สายที่ 2 ที่มีต่อ การปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อศึกษาความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวม 5 ด้าน คือ ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ ด้านนโยบายในการปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ ด้านการได้รับการยกย่อง ยอมรับในการทำงาน และด้านความสำเร็จของงาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปจำแนกตามสถานภาพของพระธรรมทูต

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต

ข้อคิดเห็นที่ได้จากแบบสอบถามนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการหาแนวทางในการจัดปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต สายที่ 2 เพื่อให้งานด้านนี้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อปวงชนมากที่สุดต่อไป จึงใคร่ขอความกรุณาให้ตอบคำถามอย่างตรงกับความเป็นจริงที่สุด และตอบคำถามทุกข้อและทุกตอนอย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอันด้วย

ขอขอบพระคุณอย่างสูงในความร่วมมือ

ผู้วิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปจำแนกตามสถานภาพของพระธรรมทูต

คำชี้แจง โปรดตอบแบบสอบถามโดยทำเครื่องหมาย / ลงในช่อง [] หน้าข้อความ

1. อายุของท่านในขณะนี้

[] 20 - 40 ปี

[] 41 - 60 ปี

[] 61 ปีขึ้นไป

2. ระยะเวลาพรรษาที่ท่านบวช

[] 10 พรรษาลงมา

[] 11 - 20 พรรษา

[] มากกว่า 20 พรรษา

3. วุฒิการศึกษาทางโลก

[] ระดับชั้นประถมศึกษา

[] ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

[] ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

[] ระดับสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

4. วุฒิการศึกษาทางธรรม

[] จบการศึกษานักธรรม

[] จบการศึกษาเปรียญธรรม

5. ประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต

[] 5 พรรษาลงมา

[] 6-15 พรรษา

[] มากกว่า 15 พรรษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของพระธรรมทูตที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของพระคุณท่านที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ข้อ	การปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
1	ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ ในการปฏิบัติงานท่านมีโอกาสใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์
2	ท่านมีความรู้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นอย่างดี
3	ท่านใช้เทคนิคหรือวิธีการในการปฏิบัติงาน หลายวิธีผสมผสานกัน
4	ท่านได้รับสวัสดิการจากการปฏิบัติงานอย่าง เหมาะสม
5	สิ่งอำนวยความสะดวกมีเพียงพอและพร้อม ในการปฏิบัติงาน
6	เงินอุดหนุนในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต มีความเหมาะสม
7	การบริการและสวัสดิการที่ได้รับนอกเหนือจาก เงินอุดหนุน มีความเหมาะสม
8	เงินอุดหนุนในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต มีความเหมาะสมกับภาวะของเศรษฐกิจใน ปัจจุบัน
9	ท่านได้รับการเอาใจใส่ดูแลเรื่องสุขภาพ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี

ข้อ	การปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
10	ท่านได้รับการรักษาเมื่อเกิดอาพาธขึ้นจาก หน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี <u>ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน</u>
11	นโยบายในการปฏิบัติงานที่กองงาน พระธรรมทูตกำหนดไว้มีความชัดเจน
12	นโยบายในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ช่วยให้ปฏิบัติงานได้ตรงตามเป้าหมาย
13	แผนการปฏิบัติงานในสายงานพระธรรมทูต มีความสอดคล้องกับนโยบายของกองงาน พระธรรมทูต
14	ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงานของ พระธรรมทูตมีความสอดคล้องกับสภาพของ สังคมปัจจุบันดีแล้ว
15	สายงานการบังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน ของพระธรรมทูตมีหลายลำดับชั้น แต่ก็ไม่เป็น อุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน
16	หัวหน้าพระธรรมทูตเปิดโอกาสให้ท่านมี ส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเพื่อการ ปฏิบัติงานร่วมกันเสมอ
17	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการ ปฏิบัติงานของพระธรรมทูตทุกครั้งเมื่อมี การปฏิบัติงานใหม่

ข้อ	การปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
18	นโยบายในการปฏิบัติงานในปัจจุบันส่วนใหญ่ เป็นผลจากการที่ท่านและคณะได้ปฏิบัติงานใน ปีที่ผ่าน ๆ มาเป็นหลัก
19	ท่านและพระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานมี ส่วนร่วมในการกำหนดแผนการปฏิบัติงานใน พื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย
20	การปฏิบัติงานพระธรรมทูตยังมีข้อบกพร่อง ที่สำคัญที่ควรแก้ไขอยู่หลายจุดด้วยกัน <u>ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ</u>
21	ท่านได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หน่วยงาน ราชการในท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานอย่างดี
22	ท่านได้รับความช่วยเหลือและการติดต่อ ประสานงานจากผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างดี
23	ท่านได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจาก พระและวัดในท้องถิ่นที่ท่านปฏิบัติงานเสมอ
24	ท่านได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจาก เจ้าคณะตำบลในพื้นที่ที่ท่านปฏิบัติงานเสมอ
25	ประชาชนในท้องถิ่นที่ท่านปฏิบัติงานให้ความ สนใจและให้ความร่วมมือในระดับต่ำ
26	ท่านได้รับการช่วยเหลือจากพระธรรมทูตที่ร่วม ปฏิบัติงานด้วยกันเป็นอย่างดีเสมอ
27	ท่านได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติงานจาก หัวหน้าพระธรรมทูตด้วยจิตเมตตาเสมอ

ข้อ	การปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
28	เมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน หัวหน้า พระธรรมทูตช่วยเหลือแก้ไข ทำให้ท่านคลาย ความคับข้องใจเสมอ
29	การที่เพื่อนในงานพระธรรมทูตส่วนใหญ่เป็น มิตรกับท่าน ทำให้ท่านเกิดความอบอุ่นใจ
30	เมื่อท่านเกิดปัญหาในเรื่องส่วนตัว เพื่อนร่วม งานมีส่วนร่วมช่วยแก้ปัญหา ทำให้ท่านเกิด ความสบายใจ
31	<u>ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน</u> หัวหน้าพระธรรมทูตยอมรับผลการปฏิบัติงาน ของท่านเสมอ
32	พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานกับท่านยอมรับ ในผลการปฏิบัติงานของท่านอย่างดี
33	ท่านมีความภูมิใจที่ได้ปฏิบัติงานเผยแผ่ พระพุทธศาสนา
34	ประชาชนในท้องถิ่นให้ความศรัทธาและ เชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของท่าน
35	ผู้นำท้องถิ่นยกย่องและศรัทธาในการปฏิบัติ งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต อย่างดี
36	ท่านได้รับการยอมรับในการปฏิบัติงานทั้งจาก หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ข้อ	การปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
37	หัวหน้าพระธรรมทูตยอมรับในความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของท่าน ทั้งนี้เพื่อให้การ ปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์เสมอ
38	พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานยอมรับในความคิด เห็นและข้อเสนอแนะของท่าน เพื่อที่จะ ปฏิบัติงานร่วมกันเสมอ
39	การที่ท่านได้รับยกย่องยอมรับจากพระธรรมทูต ที่ร่วมปฏิบัติงาน ทำให้ท่านมีความตั้งใจที่จะ ปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาสืบต่อไป
40	การที่ผู้เข้ารับการอบรมมาขอความช่วยเหลือ และขอคำแนะนำทั้งในเรื่องธรรมะ และเรื่อง ส่วนตัวนอกเวลาที่ท่านปฏิบัติงาน ช่วยเสริมให้ ท่านมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น ด้านความสำเร็จของงาน
41	ผลของการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี
42	คุณค่าของผลการปฏิบัติงานทำให้ท่านมีความ ตั้งใจที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับ ประชาชนต่อไป
43	หัวหน้าพระธรรมทูตมีความพอใจในความ สำเร็จของผลการปฏิบัติงานของท่าน
44	พระธรรมทูตที่ร่วมปฏิบัติงานกับท่านมีความ พอใจในความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานร่วม กับท่าน

ข้อ	การปฏิบัติงาน เผยแผ่พระพุทธศาสนา	ระดับความคิดเห็น			
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
45	ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนมีความพึงพอใจในความ สำเร็จของผลการปฏิบัติงานของท่าน
46	ท่านได้รับการพิจารณาเลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่ง ให้สูงขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากความสำเร็จ ของงานที่ปฏิบัติ
47	ผลของการปฏิบัติงานทำให้ท่านและคณะ พระธรรมทูตได้รับคำชมเชยจากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง
48	ผลการปฏิบัติงานทำให้ท่านและคณะพระธรรม ทูตได้รับคำชมเชยจากแม่กองงานพระธรรมทูต
49	แม้ว่างานที่ท่านปฏิบัติจะมีปัญหาและอุปสรรค แต่ท่านก็สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ดังกล่าวได้ จนทำให้การปฏิบัติงานประสบ ความสำเร็จ
50	ความสำเร็จของงานทำให้ประชาชนในท้องถิ่น มีความต้องการให้ท่านปฏิบัติงานต่อไปอีก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน
งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต รวม 5 ด้าน

คำชี้แจง โปรดให้รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้ ตามความคิดเห็นของพระคุณท่าน โดยเสรี

1. ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน
พระธรรมทูตอย่างไร โปรดให้รายละเอียด

1.1 ด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับ

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร โปรดให้รายละเอียด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร โปรดให้รายละเอียด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร โปรดให้รายละเอียด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 ด้านการได้รับการยกย่องชมรับในการทำงาน

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร โปรดให้รายละเอียด

.....
.....
.....
.....
.....

1.5 ด้านความสำเร็จของงาน

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....
.....
.....
.....
.....

ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร โปรดให้รายละเอียด

.....
.....
.....
.....
.....

2. ท่านมีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่น ๆ หรือไม่ ถ้ามีโปรดให้รายละเอียด

.....
.....
.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณพระคุณเจ้าที่กรุณาตอบแบบสอบถามนี้
ผู้วิจัย

ภาคผนวก ง

ระเบียบกองงานพระธรรมทูต
ว่าด้วยการจัดระเบียบงานพระธรรมทูต พ.ศ. 2534

ระเบียบกองงานพระธรรมทูต

ว่าด้วยการจัดระเบียบงานพระธรรมทูต พ.ศ.2534

อาศัยมติที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการงานพระธรรมทูต ครั้งที่ 1/2533 วันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2533 กองงานพระธรรมทูตจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้ :-

ข้อ 1 ระเบียบนี้ให้ชื่อว่า “ระเบียบกองงานพระธรรมทูต ว่าด้วยการจัดระเบียบงานพระธรรมทูต พ.ศ.2534”

ข้อ 2 ให้ใช้ระเบียบนี้ตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 นับแต่วันใช้ระเบียบนี้ ให้ยกเลิกระเบียบหรือข้อกำหนดอื่น อันเกี่ยวกับงานพระธรรมทูตซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้

ข้อ 4 ให้แม่กองงานพระธรรมทูตรักษาการตามระเบียบนี้

เพื่อการนี้ ให้มีอำนาจออกข้อกำหนดอื่น เพื่อการปฏิบัติงานพระธรรมทูตซึ่งไม่ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ใช้ในการปฏิบัติงานพระธรรมทูตได้

หมวด 1

บทนิยาม

ข้อ 5 พระธรรมทูตในระเบียบนี้

(1) พระธรรมทูตฝ่ายอำนวยการ หมายถึง แม่กองงานพระธรรมทูต รองแม่กองงานพระธรรมทูต หัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต รองหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต ผู้ตรวจการงานพระธรรมทูต เลขานุการแม่กองงานพระธรรมทูต เลขานุการรองแม่กองงานพระธรรมทูต เลขานุการหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต และพระธรรมทูตประจำสำนักผู้ตรวจการ

(2) พระธรรมทูตฝ่ายบริหาร หมายถึง หัวหน้าพระธรรมทูต รองหัวหน้าพระธรรมทูต หัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด รองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด หัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ รองหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ เลขานุการหัวหน้าพระ

ธรรมทูต เลขานุการรองหัวหน้าพระธรรมทูต เลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด
พระธรรมทูตประจำสำนักงานพระธรรมทูต และพระธรรมทูตประจำศูนย์งานพระธรรม
ทูตจังหวัด

(3) พระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการ หมายถึง พระธรรมทูตประจำหน่วย
ปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ

หมวด 2

กองงานพระธรรมทูต

ข้อ 6 ให้มีกองงานพระธรรมทูตกองหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่อำนวยความสะดวก
พระธรรมทูตภายในประเทศ โดยมีแม่กองงานพระธรรมทูตเป็นผู้อำนวยความสะดวก รอง
แม่กองงานพระธรรมทูตเป็นรองผู้อำนวยความสะดวก

เพื่อให้การอำนวยความสะดวกดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้มีคณะกรรมการ
อำนวยความสะดวกงานพระธรรมทูตคณะหนึ่ง ประกอบด้วย :-

- (1) แม่กองงานพระธรรมทูต เป็นประธานกรรมการ
- (2) รองแม่กองงานพระธรรมทูต เป็นรองประธานกรรมการ
- (3) เจ้าคณะภาคทุกภาค เป็นกรรมการ
- (4) หัวหน้าและรองหัวหน้าพระธรรมทูต เป็นกรรมการ
- (5) อธิบดีและรองอธิบดี เป็นกรรมการ
- (6) ผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน 9 ท่าน เป็นกรรมการ

ให้กรรมการคณะนี้ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) พิจารณานุมัตินโยบายและหรือแผนงานประจำปี
- (2) พิจารณางานที่มีปัญหาหรืองานที่เป็นนโยบายอื่น
- (3) พิจารณานุมัติการแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจหรือคณะทำงาน
- (4) พิจารณานุมัติให้เชิญผู้แทนหน่วยงานของรัฐ และหรือหน่วย

งานเอกชนเป็นกรรมการที่ปรึกษา

ข้อ 7 ให้แบ่งส่วนงานในกองงานพระธรรมทูต เป็น 3 ส่วน คือ สำนักงานเลขานุการสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตและสำนักผู้ตรวจการงานพระธรรมทูต

ข้อ 7 ทวิ สำนักงานเลขานุการ มีหน้าที่สนองงานธุรการของกองงานพระธรรมทูต วิจัย ประเมินผล เก็บสถิติข้อมูล เสนอร่างนโยบายและแผนงานเฉพาะปี ต่อที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการ เป็นเจ้าหน้าที่ที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการประสานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพระธรรมทูต สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต และสำนักผู้ตรวจการงานพระธรรมทูต สนองงานอื่นอันเป็นหน้าที่ของกองงานพระธรรมทูต และสนองงานตามที่กำหนดในข้อ 22 โดยมีเจ้าหน้าที่ดังนี้ :-

- (1) เลขานุการแม่กองงานพระธรรมทูต
- (2) เลขานุการรองแม่กองงานพระธรรมทูต
- (3) เจ้าหน้าที่กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา
- (4) เจ้าหน้าที่ที่แม่กองงานพระธรรมทูตแต่งตั้งขึ้น

สำนักงานเลขานุการแบ่งงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและธุรการ ฝ่ายนโยบายและแผน ฝ่ายจัดหาและส่งเสริม และฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

ข้อ 7 ตรี สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต มีหน้าที่ดำเนินการฝึกอบรมพระธรรมทูตประจำปี โดยมีคณะกรรมการสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตคณะหนึ่ง เป็นผู้กำหนดนโยบาย แผนงานและวิธีดำเนินการฝึกอบรม และควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย ประกอบด้วย :-

(1) แม่กองงานพระธรรมทูต	เป็นประธานกรรมการ
(2) รองแม่กองงานพระธรรมทูต	เป็นรองประธานกรรมการ
(3) ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 - 5 รูป	เป็นกรรมการ
(4) ผู้อำนวยการกองศาสนศึกษา	เป็นกรรมการ
(5) หัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต	เป็นกรรมการและเลขานุการ
(6) รองหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต	เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- และให้มีเจ้าหน้าที่ประจำสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตเป็นผู้ดำเนินการ ดังนี้ :
- (1) หัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต
 - (2) รองหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต

(3) เลขานุการหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต

(4) เจ้าหน้าที่กองศาสนศึกษา กรมการศาสนา

(5) เจ้าหน้าที่ที่ประธานกรรมการสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต แต่งตั้งขึ้น

สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต แบ่งงานออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร

และธุรการ ฝ่ายวิชาการและแผนงาน และฝ่ายทุนดำเนินการ

ข้อ 7 จัตวา สำนักผู้ตรวจการงานพระธรรมทูต มีหน้าที่ออกตรวจการงานของพระธรรมทูตประจำปี เพื่อหาข้อมูลเสนอต่อแม่กองงานพระธรรมทูต และเสนอแนะให้ข้อคิดเห็นในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานพระธรรมทูต โดยมีผู้ตรวจการงานนำพระธรรมทูต เป็นผู้รับผิดชอบ 4 รูป คือ :-

(1) ผู้ตรวจการงานพระธรรมทูตภาคกลาง เขตตรวจการในสายที่ 1, 2 และ 7

(2) ผู้ตรวจการงานพระธรรมทูตภาคเหนือ เขตตรวจการในสายที่ 3 และ 4

(3) ผู้ตรวจการงานพระธรรมทูตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตตรวจการในสายที่ 5 และ 6

(4) ผู้ตรวจการงานพระธรรมทูตภาคใต้ เขตตรวจการในสายที่ 8 และ 9

ให้มีพระธรรมทูตประจำสำนักผู้ตรวจการงานพระธรรมทูตภาคละ 2 รูป

ข้อ 8 การแต่งตั้ง

(1) สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้งแม่กองงานพระธรรมทูตและแม่กองงานพระธรรมทูต ตามมติมหาเถรสมาคม

(2) แม่กองงานพระธรรมทูตแต่งตั้งกรรมการอำนวยการผู้ทรงคุณวุฒิ หัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต รองหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต และผู้ตรวจการงานพระธรรมทูต ตามข้อเสนองานของรองแม่กองงานพระธรรมทูต

(3) แม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งเลขานุการแม่กองงานพระธรรมทูต

- (4) แม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งพระธรรมทูตประจำสำนักผู้ตรวจการงานพระธรรมทูต ตามข้อเสนอของรองแม่กองงานพระธรรมทูต
- (5) แม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งกรรมการสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูตผู้ทรงคุณวุฒิ ตามข้อเสนอของรองแม่กองงานพระธรรมทูต
- (6) แม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ฝ่าย ในสำนักงานเลขานุการตามข้อเสนอของรองแม่กองงานพระธรรมทูต
- (7) ประธานกรรมการสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต ตามข้อเสนอของหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต โดยความเห็นชอบของรองประธานกรรมการสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต
- (8) รองแม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งเลขานุการรองแม่กองงานพระธรรมทูต
- (9) หัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต แต่งตั้งเลขานุการหัวหน้าสำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต
- การพ้นตำแหน่งของผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวในวาระแรก ให้อนุโลมตามความในข้อ 13 วาระแรก

หมวด 3

สำนักงานพระธรรมทูต

ข้อ 9 ให้แบ่งส่วนงานพระธรรมทูตในประเทศออกเป็น 9 สาย คือ :-

- (1) สายที่ 1 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 และภาค 14 (เว้นกรุงเทพมหานคร)
- (2) สายที่ 2 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 2 และภาค 3
- (3) สายที่ 3 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 และภาค 5

- (4) สายที่ 4 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 6 และ
ภาค 7
- (5) สายที่ 5 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 และ
ภาค 9
- (6) สายที่ 6 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 10 และ
ภาค 11
- (7) สายที่ 7 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 12 และ
ภาค 13
- (8) สายที่ 8 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 และ
ภาค 16
- (9) สายที่ 9 รับผิดชอบในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 17 และ
ภาค 18

ให้มีสำนักงานพระธรรมทูตสายละ 1 แห่ง ตั้งอยู่ ณ วัดที่หัวหน้าพระธรรมทูตสายนั้น ๆ กำหนดขึ้น มีหน้าที่บังคับบัญชาควบคุมงานพระธรรมทูตในสังกัด และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ในข้อ 23 เพื่อให้งานพระธรรมทูตในสายเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน และคำสั่งของกองงานพระธรรมทูต สำนักงานพระธรรมทูตที่มีความจำเป็นต้องกำหนดนโยบาย แผนงาน หรือวิธีการพิเศษเพิ่มขึ้น ย่อมกำหนดได้โดยอนุมัติของกองงานพระธรรมทูต

สำนักงานพระธรรมทูตแบ่งงานออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและธุรการ ฝ่ายจัดหาและส่งเสริม และฝ่ายกิจกรรมพิเศษ

ข้อ 10 ให้มีหัวหน้าพระธรรมทูตสายละ 1 รูป เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในสำนักงานพระธรรมทูต มีรองหัวหน้าพระธรรมทูตสายละไม่เกิน 2 รูป เป็นผู้ช่วย

ให้มีเลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูต สายละ 1 รูป เลขานุการรองหัวหน้าพระธรรมทูตมีจำนวนเท่ากับรองหัวหน้าพระธรรมทูตและมีพระธรรมทูตประจำสำนักงานพระธรรมทูตได้ไม่เกินสายละ 3 รูป

ข้อ 11 เจ้าคณะภาคที่มีได้เป็นหัวหน้าพระธรรมทูตให้เป็นที่ปรึกษาประจำ
สำนักงานพระธรรมทูต

ข้อ 12 การแต่งตั้ง

(1) แม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งหัวหน้าพระธรรมทูตและรองหัว
หน้าพระธรรมทูตตามข้อเสนอของรองแม่กองงานพระธรรมทูต

(2) หัวหน้าพระธรรมทูต และรองหัวหน้าพระธรรมทูต แต่งตั้ง
เลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูต และเลขานุการรองหัวหน้าพระธรรมทูต

(3) แม่กองงานพระธรรมทูตแต่งตั้งพระธรรมทูตประจำสำนัก
งานพระธรรมทูตตามข้อเสนอของหัวหน้าพระธรรมทูต

ข้อ 13 หัวหน้าพระธรรมทูตพ้นจากตำแหน่ง เพราะ.-

(1) มรณภาพ

(2) พ้นจากความเป็นพระภิกษุ

(3) ลาออก

(4) แม่กองงานพระธรรมทูตให้ออกตามข้อเสนอของรองแม่กอง
งานพระธรรมทูต

นอกจากที่กล่าวมาแล้วในวรรคแรก หัวหน้าพระธรรมทูตยอมพ้นจาก
ตำแหน่งเพราะได้ดำรงตำแหน่งมาครบ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งอีก

รองหัวหน้าพระธรรมทูตและพระธรรมทูตประจำสำนักงานพระธรรมทูตพ้น
จากตำแหน่ง เพราะเหตุดังกล่าวในวรรคแรก หรือเพราะหัวหน้าพระธรรมทูตพ้นจาก
ตำแหน่ง

เลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูตและเลขานุการรองหัวหน้าพระธรรมทูตพ้น
จากตำแหน่งเพราะเหตุดังกล่าวในวรรคแรก หรือเพราะผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง หรือ
เพราะผู้แต่งตั้งให้ออก

หมวด 4

ศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด

ข้อ 14 เพื่อให้การปฏิบัติงานพระธรรมทูตในจังหวัดเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน คำสั่งของกองงานพระธรรมทูต และคำสั่งของสำนักงานพระธรรมทูต ให้มี ศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดละ 1 แห่ง มีหน้าที่บังคับบัญชารับผิดชอบ งานพระธรรมทูตในจังหวัดนั้น ๆ และดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในข้อ 24

ศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัดแบ่งงานออกเป็น 3 งาน คือ งานบริหาร และธุรการ งานจัดหาและส่งเสริม และงานกิจกรรมพิเศษ

ข้อ 15 ให้มีหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดละ 1 รูป เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบในศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัดนั้น ๆ มีรองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัดเป็นผู้ช่วย มีเลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดละ 1 รูป และให้มีพระธรรมทูต ประจำศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดละไม่เกิน 2 รูป

ข้อ 16 การแต่งตั้ง

(1) แม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งเจ้าคณะจังหวัดเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด และรองเจ้าคณะจังหวัดเป็นรองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด จังหวัดที่มีเจ้าคณะจังหวัดอยู่ทั้ง 2 นิกาย ให้แต่งตั้งรูปหนึ่งเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด และอีกรูปหนึ่งเป็นรองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด ตามข้อเสนอของหัวหน้าพระธรรมทูต

(2) แม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งพระธรรมทูตประจำศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด ตามข้อเสนอของหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด โดยความเห็นชอบของหัวหน้าพระธรรมทูต

(3) หัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด แต่งตั้งเลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด

ข้อ 17 หัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด และรองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด พ้นจากตำแหน่งเพราะ-

(1) มรณภาพ

(2) พ้นจากตำแหน่งเจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัด

เลขานุการหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง เพราะผู้แต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งหรือเพราะผู้แต่งตั้งให้ออก

การพ้นจากตำแหน่งของพระธรรมทูตประจำศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด ให้อนุโลมตามความในข้อ 13 วรรคแรก

หมวด 5

หน่วยงานพระธรรมทูตอำเภอ

ข้อ 18 จัดหน่วยงานพระธรรมทูตอำเภอ เป็น 2 ลักษณะ คือ.-

(1) หน่วยกำกับกิจการงานพระธรรมทูตอำเภอ

(2) หน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ

หน่วยกำกับกิจการงานพระธรรมทูตอำเภอ มีหน้าที่บังคับบัญชารับผิดชอบงานพระธรรมทูตในเขตอำเภอนั้น ๆ โดยควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติการในสังกัด ให้เป็นไปตามนโยบายแผนงาน และคำสั่งของศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด และดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในข้อ 25

หน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ มีหน้าที่ออกปฏิบัติการพระธรรมทูตตามจุดที่กำหนดและรายงานกิจกรรมเสนอต่อหน่วยกำกับกิจการงานพระธรรมทูตอำเภอ

ให้มีหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ อำเภอละ 1 หน่วย อำเภอที่มีกิ่งอำเภอหรือมีอำเภออื่นขึ้นสังกัดการปกครองคณะสงฆ์ให้เพิ่มหน่วยปฏิบัติการในเขตกิ่งอำเภอหรือในเขตอำเภอนั้น ๆ แห่งละ 1 หน่วย อำเภอที่มีพื้นที่กว้างขวางมีตำบลและหมู่บ้านมาก ให้มีหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอได้ 2 หน่วย ส่วนอำเภอที่มีพื้นที่กว้างขวาง มีตำบลและหมู่บ้านมากเป็นพิเศษให้มีหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอได้ไม่เกิน 3 หน่วย และให้มีพระธรรมทูตประจำหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ หน่วยละ 2 รูป

ข้อ 19 ให้มีหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ อำเภอละ 1 รูป เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในหน่วยกำกับการงานพระธรรมทูตอำเภอ และให้มีรองหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ เป็นผู้ช่วย

ข้อ 20 การแต่งตั้ง

(1) แม่กองงานพระธรรมทูต แต่งตั้งเจ้าคณะอำเภอเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ และรองเจ้าคณะอำเภอ (ถ้ามี) เป็นรองหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ อำเภอที่มีเจ้าคณะอำเภออยู่ทั้ง 2 นิคม ให้แต่งตั้งรูปหนึ่งเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ และอีกรูปหนึ่งเป็นรอง หัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ ตามข้อเสนอของหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด โดยความเห็นชอบของหัวหน้าพระธรรมทูต

(2) แม่กองงานพระธรรมทูตแต่งตั้งพระธรรมทูตประจำหน่วยปฏิบัติ การงานพระธรรมทูตอำเภอ ตามข้อเสนอของหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ โดยได้รับความเห็นชอบตามลำดับ

ข้อ 21 การพ้นจากตำแหน่งหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ และรองหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอให้อนุโลมตามความในข้อ 17

การพ้นจากตำแหน่งพระธรรมทูตประจำหน่วยปฏิบัติ การงานพระธรรมทูตอำเภอให้อนุโลมตามความในข้อ 13 วรรคแรก

หมวด 6

วิธีดำเนินการ

ข้อ 22 กองงานพระธรรมทูตดำเนินการ ดังนี้

(1) แต่งตั้งผู้รับผิดชอบงานและพระธรรมทูตฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ ให้แล้วเสร็จก่อนวันประชุมปฐมนิเทศ หรือหลังวันประชุมปฐมนิเทศอย่างช้าไม่เกิน 15 วัน

(2) แต่งตั้งพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการและออกบัตรประจำตัวพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการ ให้แล้วเสร็จก่อนที่จะมีประชุมปฐมนิเทศของแต่ละจังหวัด

(3) จัดประชุมปฐมนิเทศกองงานพระธรรมทูตประจำปีภายในวันที่ 15 มกราคม ของทุกปี เพื่อกำหนดนโยบายและแผนงานเฉพาะปี และเพื่อพิจารณาปัญหาอื่น ๆ

(4) ขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องในระดับกรม ระดับกระทรวง และประชาสัมพันธงานพระธรรมทูตให้เป็นไปอย่างกว้างขวาง

(5) มอบนโยบายและแผนงานให้สำนักงานพระธรรมทูตรับไปดำเนินการเป็นปี ๆ ไป

(6) สั่งให้สำนักฝึกอบรมพระธรรมทูต ดำเนินการฝึกอบรมพระธรรมทูตก่อนสิ้นเดือนพฤษภาคมของทุกปี

(7) สั่งให้ผู้ตรวจการงานพระธรรมทูต ออกตรวจการงานพระธรรมทูตภายในเขตตรวจการของตน ในระยะเวลาที่พระธรรมทูตสายนั้น ๆ กำลังปฏิบัติการอยู่

(8) จัดประชุมปัจฉิมนิเทศกองงานพระธรรมทูตประจำปี ภายในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

(9) จัดสรุปผลงานพระธรรมทูตเสนอมหาเถรสมาคมเพื่อโปรดรับทราบ และมอบให้กรมการศาสนานำเสนอกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำเสนอรัฐบาลรับทราบอีกทางหนึ่ง

(10) จัดหาข้อมูล วิจัย ประเมินผล เก็บสถิติข้อมูล เป็นการประจำทุกปี

(11) จัดทำทะเบียนพระธรรมทูตไว้เป็นหลักฐาน

(12) จัดหาอุปกรณ์เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่ให้แก่หน่วยกำกับการงานพระธรรมทูตอำเภอ

(13) จัดพิมพ์แบบรายงานกิจกรรม ตราตั้งพระธรรมทูต บัตรประจำตัวพระธรรมทูต ให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงานแต่ละปี

(14) อำนวยการอื่นเป็นเหตุให้งานพระธรรมทูตเป็นไปด้วยดี

ข้อ 23 สำนักงานพระธรรมทูตดำเนินการ ดังนี้

(1) เรงรัดเสนอแต่งตั้งหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด และรองหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด และรงรัดเพื่อให้เสนอแต่งตั้งหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอและรองหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ

(2) จัดทำบัญชีกำหนดหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ แจ่งแก่ศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด และหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ เพื่อถือปฏิบัติภายในวันที่ 20 ธันวาคม ของทุกปี

(3) จัดประชุมปฐมนิเทศเฉพาะพระธรรมทูตฝ่ายบริหาร หรือเฉพาะพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการในสังกัด เป็นพิเศษก่อนก็ได้

(4) จัดประชุมปฐมนิเทศพระธรรมทูตทั้งสองฝ่ายเป็นจังหวัด จังหวัดละ 1-3 วัน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงสิ้นเดือนมีนาคม ของทุกปี

(5) ขอความร่วมมือจากหน่วยราชการระดับกรมหรือระดับจังหวัดในการประชุมปฐมนิเทศ หรือในการออกปฏิบัติงานและการประชาสัมพันธ์งานพระธรรมทูต

(6) ส่งพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการออกปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนงานระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง มิถุนายน ของทุกปี

(7) ในระยะที่พระธรรมทูตออกปฏิบัติการอยู่ ให้ออกตรวจตราเยี่ยมเยียนพระธรรมทูตในเขตรับผิดชอบ และคอยแก้ไขข้อขัดข้องของศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัดให้เป็นไปโดยชอบ

(8) จัดสรุปผลงานพระธรรมทูต เสนอกองงานพระธรรมทูตภายในเดือนกันยายน ของทุกปี

(9) จัดทำทะเบียนพระธรรมทูตในสังกัดไว้เป็นหลักฐาน

(10) ปฏิบัติการอื่นอันเป็นเหตุให้งานพระธรรมทูตดำเนินไปด้วยดี
ข้อ 24 ศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด ดำเนินการดังนี้

(1) เรงรัดเสนอแต่งตั้งหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอและรองหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ

(2) ร่วมกับหน่วยกำกับการทำงานพระธรรมทูตอำเภอ จัดกำหนดเขตรับผิดชอบให้แก่หน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ โดยจัดทำเป็นบัญชีกำหนดให้

หน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอรับผิดชอบในเขตตำบล (ตำบลแห่งราชอาณาจักร) ไว้โดยชัดเจน และบรรจุพระธรรมทูตประจำหน่วยนั้น ๆ ด้วย

(3) ร่วมกับหน่วยกำกับกิจการงานพระธรรมทูตอำเภอจัดทำตารางออกปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอให้เสร็จก่อนประชุมปฐมนิเทศหรือหลังจากวันประชุมปฐมนิเทศแล้วไม่เกิน 15 วัน และจัดส่งตารางดังกล่าวให้แก่สำนักงานงานพระธรรมทูตจังหวัดละ 3 ชุด

(4) ติดต่อประสานงานกับหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด เพื่อขอความร่วมมือในการปฏิบัติงานพระธรรมทูต และประชาสัมพันธ์งานพระธรรมทูต

(5) ร่วมกับสำนักงานพระธรรมทูตจัดประชุมปฐมนิเทศพระธรรมทูตประจำปีตามที่กำหนดในข้อ 23 (4)

(6) ในระยะที่พระธรรมทูตออกปฏิบัติการอยู่ ให้ออกตรวจตราเยี่ยมเยียน พระธรรมทูตทุกอำเภอในเขตรับผิดชอบ และคอยแก้ไขข้อขัดข้องของหน่วยกำกับกิจการงานพระธรรมทูตอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ

(7) จัดประชุมปัจฉิมนิเทศพระธรรมทูตทั้งสองฝ่ายในจังหวัด แล้วสรุปผลงานเสนอต่อสำนักงานพระธรรมทูต ภายในสิ้นเดือนสิงหาคม ของทุกปี

(8) จัดทำทะเบียนพระธรรมทูตในสังกัดไว้เป็นหลักฐาน

(9) ปฏิบัติการอื่นอันเป็นเหตุให้งานพระธรรมทูตดำเนินไปด้วยดี

ข้อ 25 หน่วยกำกับกิจการงานพระธรรมทูตอำเภอดำเนินการ ดังนี้

(1) คัดเลือกพระภิกษุผู้มีความประพฤติดีและมีความสามารถ เสนอต่อศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด เพื่อดำเนินการให้มีการแต่งตั้ง เป็นพระธรรมทูตประจำหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ หน่วยละ 2 รูป ภายในวันที่ 5 มกราคม ของทุกปี

(2) ร่วมกับศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด จัดกำหนดเขตรับผิดชอบให้แก่หน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ ตามความในข้อ 24 (2)

(3) ร่วมกับศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด จัดทำตารางออกปฏิบัติงานให้แก่ หน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ ตามความในข้อ 24 (3)

(4) ประสานงานกับส่วนราชการระดับอำเภอ วัด โรงเรียน ตำบลและหมู่บ้าน เพื่อให้การปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(5) ระยะเวลาที่พระธรรมทูตออกปฏิบัติภารกิจอยู่ ให้ออกตรวจตราเยี่ยมเยียนพระธรรมทูต และคอยแก้ไขข้อขัดข้องของพระธรรมทูตฝ่ายปฏิบัติการให้เป็นไปโดยชอบ

(6) รวบรวมรายงานกิจกรรมและสรุปข้อมูลผลงานพระธรรมทูตเสนอต่อศูนย์งานพระธรรมทูตจังหวัด อย่างช้าในวันประชุมปฐมนิเทศของจังหวัดนั้น

(7) จัดทำบัญชีอุปกรณ์และสื่อในการเผยแผ่และเก็บรักษา (หากมี)
ข้อ 26 หน่วยปฏิบัติการงานพระธรรมทูตอำเภอดำเนินการ ดังนี้

(1) ออกปฏิบัติงานตามตารางที่กำหนด และจัดทำรายงานกิจกรรมเสนอต่อหน่วยกำกับกิจการงานพระธรรมทูตอำเภอ ภายในวันที่ 7 กรกฎาคม ของทุกปี

(2) เสนอข้อมูลอันเป็นอุปสรรคหรือปัญหาในการปฏิบัติงานต่อหน่วยกำกับกิจการงานพระธรรมทูตอำเภอ และหรือต่อที่ประชุมปัจฉิมนิเทศของจังหวัดนั้น

ข้อ 27 เรื่องสำหรับใช้ในการอบรม

(1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัย สัมมาชีพ สันติสุข ศึกษา สงเคราะห์ สาธารณสงเคราะห์ กตัญญูกตเวทิตาธรรม และสามัคคีธรรม

(2) ธรรมะและข้อที่ควรอบรมอื่น อาทิ บารมี 10 ทศพิชราชธรรม ฌราวาสธรรม ความมีวินัย การรู้จักตนเอง ความตรงต่อเวลา มารยาทในสังคม วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น อบายมุข ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ สัมปรายิกัตถประโยชน์ ปรมัตถประโยชน์ การคบมิตร ความสำคัญของพระพุทธศาสนา

(3) นอกจากที่กำหนดไว้ใน (1) และ (2) แล้ว พระธรรมทูตควรเลือกใช้ธรรมะและเรื่องอื่นอันเหมาะสมแก่ท้องถิ่นนั้น

ข้อ 28 แนวการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต ได้แก่ การเทศน์ บรรยาย สนทนา ธรรมกลา นำฝึกสมาธิ นำเป็นพุทธมามกะ เยี่ยมเยียนนำพัฒนาท้องถิ่น สาธิต นำจัดกิจกรรม

หมวด 7
เรื่องเบ็ดเตล็ด

ข้อ 29 เมื่อไม่มีหัวหน้าพระธรรมทูต หัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัด หรือหัวหน้าพระธรรมทูตอำเภอ และจะแต่งตั้งทันทีมิได้ หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้แม่กองงานพระธรรมทูตหัวหน้าพระธรรมทูต หรือหัวหน้าพระธรรมทูตจังหวัดแต่งตั้งผู้รักษาการแทนแล้วแต่กรณี

ข้อ 30 กองงานพระธรรมทูตอยู่ในความอุปถัมภ์ของกรมการศาสนา

หมวด 8
บทเฉพาะกาล

ข้อ 31 แม่กองงานพระธรรมทูต รองแม่กองงานพระธรรมทูต หัวหน้าพระธรรมทูต และรองหัวหน้าพระธรรมทูต พร้อมทั้งเลขานุการของผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันใช้ระเบียบนี้ ให้ถือว่าดำรงตำแหน่งดังกล่าวตามระเบียบนี้

ประกาศ ณ วันที่ 8 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2534

สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี
(สมเด็จพระพุทธปาพจนบดี)
แม่กองงานพระธรรมทูต

หมายเหตุ.-

เหตุผลในการประกาศใช้ระเบียบฉบับนี้ คือ โดยที่งานพระธรรมทูตเป็นงานที่นำมหาชน โดยเฉพาะพุทธบริษัทและประชาชนทั่วไป ให้เกิดความคิดถึงคุณค่าของธรรมะ และความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติธรรมะ สามารถนำธรรมะมาใช้ในชีวิตประจำ

วันได้อย่างถูกวิธีและถูกต้อง รวมทั้งสามารถใช้ธรรมะแก้ปัญหาต่าง ๆ ใน ด้าน เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และสิ่งแวดล้อม ใช้ธรรมะพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น งานพระธรรมทูตเป็นงานพัฒนาทรัพยากรบุคคล และเป็นงานที่เป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของประเทศชาติและพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนา ประจำชาติได้อย่างดียิ่ง มหาเถรสมาคมได้มีมติรับกองงานพระธรรมทูตมาเป็นองค์กรเผยแผ่ของคณะสงฆ์ ตั้งแต่ พ.ศ.2508 และได้ดำเนินการพระธรรมทูตอย่างต่อเนื่อง งานพระธรรมทูตเป็นงานหนึ่งที่ได้ช่วยรัฐพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยคุณธรรมของพระศาสนา และด้วยความเสียสละของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา แต่ยังมีได้วางระเบียบงานให้เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม และมาในระยะหลังนี้งานพระธรรมทูตประสบปัญหาและอุปสรรค ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้-

- (1) พระธรรมทูตบางรูปไม่ชัดเจนหรือสับสนในลักษณะงานพระธรรมทูต
- (2) ความพร้อมของพระธรรมทูตยังไม่เพียงพอ
- (3) ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างพระธรรมทูตกับฝ่ายบริหารและทางราชการ
- (4) พระธรรมทูตขาดข้อมูลจึงเสนอเนื้อหาสาระไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนและสภาพสังคม
- (5) ขาดอุปกรณ์เครื่องใช้และสื่อการเผยแผ่และสนับสนุนงานพระธรรมทูต
- (6) งบประมาณในการดำเนินงานพระธรรมทูตไม่เพียงพอ
- (7) ขาดการพิจารณาความดีความชอบให้แก่ผู้ปฏิบัติงานพระธรรมทูต

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว หากได้จัดระเบียบงานพระธรรมทูตอย่างเหมาะสมแล้วอาจลดน้อยลงตามลำดับจนถึงหมดสิ้นไป งานพระธรรมทูตจะมีผลดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องวางระเบียบนี้

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	ว่าที่ร้อยตรีจิรววัฒน์	ชื่อสกุล	นาคพนม
เกิดวันที่	6 เดือนตุลาคม		พุทธศักราช 2506
สถานที่เกิด			อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง
สถานที่อยู่ปัจจุบัน			บ้านเลขที่ 11/6 ถนนพิชัยณรงค์สงคราม ซอย 23 ตำบลปากเปรี้ยว อำเภอเมืองสระบุรี จังหวัดสระบุรี 18000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน			นักวิชาการศึกษา 6
สถานที่ทำงานปัจจุบัน			สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสระบุรี สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2523	ม.ศ.5 จากโรงเรียนวัดราชาธิวาส
พ.ศ. 2525	ป.กศ.สูง (วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์ วิชาโทภาษาไทย) จากวิทยาลัยครูจันทระเกษม
พ.ศ. 2527	กศ.บ. (วิชาเอกภาษาไทย วิชาโทแนะแนว) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา
พ.ศ. 2535	ค.บ. (วิชาเอกการบริหารการศึกษา) จากวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2538	กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่) จากมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทคัดย่อ

ของ

ว่าที่ร้อยตรี จิรวัดน์ นาคพนม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาผู้ใหญ่

มกราคม 2539

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระธรรมทูตสายที่ 2 ที่มีต่อการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพการปฏิบัติงาน และสวัสดิการที่ได้รับ ด้านนโยบายการปฏิบัติงาน ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ ด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงานและด้านความสำเร็จของงาน โดยจำแนกตามอายุ ระยะเวลาพรรษาที่บวช วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และประสบการณ์ในงานพระธรรมทูต

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ พระธรรมทูตสายที่ 2 (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี สิงห์บุรี ชัยนาท และอุทัยธานี) จำนวน 171 รูป ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวน F-test และการทดสอบรายคู่โดยวิธีการของนิวแมนคูลส์ (Newman Kuels Methods)

ผลการวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. พระธรรมทูตส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 พรรษามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.10 และมีระยะเวลาพรรษาที่บวชมากกว่า 20 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 59.10 ในด้านวุฒิการศึกษาทางโลกพบว่า พระธรรมทูตร้อยละ 52.00 มีวุฒิการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา ส่วนวุฒิการศึกษาทางธรรมปรากฏว่าพระธรรมทูตส่วนใหญ่ร้อยละ 78.90 จบนักธรรม และร้อยละ 21.10 จบเปรียญธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าพระธรรมทูตส่วนใหญ่ร้อยละ 53.80 มีประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตอยู่ระหว่าง 6-15 พรรษา
2. พระธรรมทูตมีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวม และแยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูง ยกเว้นด้านสภาพการปฏิบัติงานและสวัสดิการที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ
3. พระธรรมทูตที่มีกลุ่มอายุต่างกัน มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. พระธรรมทูตที่มีระยะเวลาพรษาที่บวชต่างกัน มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการได้รับการยกย่องยอมรับในการทำงาน ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5. พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. พระธรรมทูตที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการติดต่อสัมพันธ์และการร่วมมือ และด้านความสำเร็จของงาน ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. พระธรรมทูตที่มีประสบการณ์ในงานพระธรรมทูตต่างกัน มีความคิดเห็นในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

8. พระธรรมทูตประสบกับสภาพปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ขาดความพร้อมในพื้นที่ปฏิบัติงาน เช่น บุคลากร เครื่องใช้ และสถานที่ ขาดการประสานงานในการปฏิบัติงาน นโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน ขาดความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานราชการ การได้รับการยอมรับในการปฏิบัติงานจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนอยู่ในระดับน้อย และยังไม่บรรลุถึงจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง

9. พระธรรมทูตมีข้อเสนอแนะที่สำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ควรจัดความพร้อมที่เกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม เน้นการประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ควรปรับยุทธศาสตร์และนโยบายในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ควรประชาสัมพันธ์การปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และพระผู้ใหญ่ควรให้ความสนใจในการปฏิบัติงานของพระธรรมทูตให้มากขึ้น

THE OPINIONS OF DHAMMA REPRESENTATIVES IN BUDDHISTIC
REGION II TOWARDS THE BUDDISM DISSEMINATION

AN ABSTRACT

BY

PRE-SECOND LIEUTENANT JIRAWAT NAKPANOM

Presented in partial fulfillment of the requirements for the Master of
Education degree in Adult Education
at Srinakharinwirot University

January 1996

This study aimed to investigate and compare the opinions of Dhamma representatives in Buddhistic region II towards Buddhism dissemination on 5 aspects, namely, performance and welfare, performance policy, cooperation and coordination, work respect and work accomplishment, according to age, preached year, education, Dhamma education, and experience of Dhamma representatives.

The subjects consisted of 171 Dhamma representatives in Buddhistic region 2 from Changwat Pranakorn Sriayudhaya, Angtong, Saraburi, Lopburi, Singburi, Chai Nat, and Utai Thani, Rating-scale questionnaire was administered and then data were analyzed by percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and Newmans Kuels methods.

Major findings were as follows :-

1. Most Dhamma representatives aged 41-60 years 49.10 % and had over 20 preached years 59.10%. Fifty-two percentage of Dhamma representatives graduated from elementary education. Most of them were Dhamma graduates 78.90% and Pali graduates were 21.10% and most of them 53.80% experienced 6-15 years of Dhamma representatives.
2. Dhamma representatives opinion towards buddhism dissemination was at a high moderate level as a whole and in each aspect, except performance and wellare was at a low moderate level.
3. There was no significant difference among Dhamma representatives with different age.
4. There was significant difference at .05 level among Dhamma representatives with different preached year on working respectation, where there was no significant difference on other aspects.
5. There was significant difference at .05 level among Dhamma representatives with different education on opinions of five aspects.

6. There was significant difference at .05 level among Dhamma representatives with different Dhamma education on coordination and cooperation and work accomplishment. Where there was no significant difference on other aspects.

7. There was no significant difference among Dhamma representatives with different experience of Dhamma representatives.

8. Problems which Dhamma representatives found were lack of readiness on performing were : personnel; equipment and place, lack of coordination, irrelevant policy to present circumstance, lack of public relations from official officers, low working respectation from private and official sectors, and unfulfilled purpose of work.

9. The Dhamma representatives suggested that it should provide readiness on relevant performance focus on public relations and asking for coordination, adapting strategy and policy of performance which suitable to the present society, always making public relations, and old preaches should take more attention on performance of Dhamma representatives.